Preventie met Gezag

Gemeente Leeuwarden

Programmaplan voor een Aanpak met Impact

Foto gemaakt door: Dineke Kaal

Voorwoord

Leeuwarden is een prachtige gemeente om in te leven, te leren, te werken, op te groeien. De stad en de omliggende dorpen hebben veel te bieden: ruimte, natuur, stedelijke levendigheid, onderwijsvoorzieningen, bedrijvigheid en cultuur. Veel van onze inwoners doen hieraan volop mee. Zeker onze kinderen, jongeren en jongvolwassenen willen we alle kansen bieden op een goede toekomst. En dat lukt vaak ook.

Toch is er helaas een groep jongeren voor wie die goede toekomst lastiger te bereiken is. Ook in Leeuwarden is er sprake van drugshandel, uitbuiting, geweld en andere vormen van criminaliteit. Wij constateren dat ook kinderen, jongeren en jongvolwassenen hierbij soms betrokken zijn, of zich ertoe aangetrokken voelen. Dat willen we niet. We willen juist hen perspectief geven op een goede toekomst. We willen dat zij een goede plek vinden in de maatschappij, en we willen een maatschappij die voor ieder van ons veilig is.

Het programma 'Preventie met Gezag' geeft ons de mogelijkheid om de komende 10 jaar extra in te zetten op deze groep. We doen dit door hen kansen te bieden én door grenzen te stellen. Samen met onze partners versterken we onze aanpak: van vroegsignalering en preventie tot begeleiding en begrenzing. Hiermee willen we zo veel mogelijk voorkomen dat jongeren met criminaliteit in aanraking komen of er verder in afglijden, en willen we jongeren die na een delict terugkeren in de maatschappij daar op een goede manier bij begeleiden.

Dit plan is een gezamenlijk plan van onze partners en de gemeente, de coalitie Leeuwarden Oost. Want alleen met elkaar kunnen we echt iets betekenen voor deze jongeren. Dat betekent dat we vanaf de start samen optrekken en met elkaar deze aanpak vormgeven. We zijn er trots op dat wij met ons allen dit Plan van Aanpak hebben opgesteld. De afgelopen periode is er intensief samengewerkt aan het verder in beeld brengen en analyseren van de Leeuwarder situatie, en het komen tot voorstellen om onze jongeren een beter toekomstperspectief te bieden. Met genoegen bieden wij u hierbij ons Plan van Aanpak 'Preventie met Gezag' aan.

Sybrand van Haersma Buma
Burgemeester van Leeuwarden

Nathalie Kramers
Coördinerend wethouder Leeuwarden Oost/Jeugd

Inhoud

Voorwoord 2

Inleiding 4

1 Waartoe 5

1.1 Context 5

1.2 Aanleiding 5

1.3 Ambitie 16

1.4 Voor wie? 16

2 Hoe: Missie, strategie en doelen Preventie met Gezag 18

2.1 Missie 18

2.2 Hoofddoelen 18

2.3 Strategie 19

2.4 Netwerk 20

3 Wat: Aanpak 24

3.1 Hoofdlijnen 24

3.2 Geoperationaliseerde doelen, inspanningen, resultaten en impact 27

3.3 Communicatie 30

4 Waarbinnen 31

4.1 Relaties 31

4.2 Afbakening/scope 32

4.3 Interne omgeving 32

4.4 Externe omgeving 33

4.5 Kansen en bedreigingen/risicoparagraaf 33

5 Waarmee 34

5.1 Middelen 34

5.2 Co-financiering ..... **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

5.3 Monitoring 34

6 Wat niet 35

6.1 Afbakening 35

6.2 Mogelijke ongewenste effecten 35

Bijlage 1 I Kenmerken, gegevens en data over Leeuwarden en Leeuwarden Oost 36

Bijlage 2 I Feiten en cijfers, Reclasseringsinzet gemeente Leeuwarden 48

Inleiding

Voor u ligt het plan van aanpak voor het landelijk programma 'Preventie met Gezag'. Vanuit dit programma wordt gedurende 10 jaar geïnvesteerd in het voorkomen dat jongeren (verder) in de criminaliteit belanden en in het begeleiden van een goede re-integratie in de maatschappij. We doen dit door hen kansen te bieden en door grenzen te stellen. Samen met de jongeren, hun omgeving en onze partners in de wijken.

'Preventie met Gezag' is gekoppeld aan het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid. Vanuit dit programma wordt langs de lijnen wonen, werken, leren en gezondheid ingezet op het verbeteren en vergroten van het perspectief van de inwoners van het gebied Leeuwarden Oost. Dit gebied bestaat uit de vijf wijken Oud Oost, Bilgaard, Vrijheidswijk, Heechterp-Schieringen en Camminghaburen en heeft ongeveer 37.000 inwoners.

In dit plan van aanpak schetsen wij een beeld van de Leeuwarder situatie en de aanpak die wij voorstaan. Dit plan is gezamenlijk opgesteld door de politie, het OM, de Reclassering (3RO), regiecentrum & jeugdreclassering, Amaryllis, Stichting HALT, het Zorg- en Veiligheidshuis Fryslân, het RIEC Noord-Nederland, de Raad voor de Kinderbescherming, Raad voor de Rechtspraak en gemeente Leeuwarden. Ook is afgestemd met partners binnen het domein van onderwijs, wonen, gezondheid en werken hebben we gesproken met jongeren zelf om te horen wat ze belangrijk vinden.

1 Waartoe

1.1 Context

Het kabinet zet fors in op het voorkomen dat jongeren en jongvolwassen de (ondermijnende) criminaliteit in gaan of hier verder in afglijden. Hiertoe heeft het kabinet structurele middelen beschikbaar gesteld voor een domein overstijgende en preventieve aanpak van jeugdcriminaliteit en ondermijning. Deze aanpak vindt plaats onder de noemer 'Preventie met Gezag' en heeft de volgende doelstelling:

"Het wegnemen van de voedingsbodem van ondermijnende criminaliteit in kwetsbare wijken, met zowel dadergerichte, slachtoffergerichte als situationele preventieve maatregelen, met focus op jongeren, jongvolwassenen en hun omgeving, óók in de online wereld. Dit doen wij door in te zetten op het vergroten van de beschermde factoren tegen criminaliteit en het verkleinen van de risicofactoren. En door de justitiële partners te versterken zodat zij zich lokaal aan deze aanpak kunnen verbinden".

Het is goed leven in de gemeente Leeuwarden. De stad en omliggende dorpen hebben veel te bieden: ruimte, natuur, stedelijke levendigheid, onderwijsvoorzieningen, bedrijvigheid en cultuur. Veel inwoners doen volop mee. Toch is er ook een groep die achterblijft. Dit concentreert zich vooral in de wijken aan de noordoostelijke kant van de stad Leeuwarden. Drugshandel, uitbuiting, geweld en andere vormen van criminaliteit vinden ook hier plaats. Helaas constateren wij dat ook jongeren en jongvolwassenen hierbij betrokken zijn, dan wel zich ertoe aangetrokken voelen. Met dit plan willen we fors inzetten op het voorkomen dat jongeren met criminaliteit in aanraking komen of er verder in afglijden, en op een goede terugkeer in de maatschappij van de jongeren die er in hebben gezeten.

Onder regie van de gemeente is samen met partners dit Plan van Aanpak opgesteld. Onze kernpartners zijn het jongerenwerk, sociale wijkteams, politie, OM, (jeugd)reclassering, Regiecentrum Bescherming & Veiligheid, Stichting Halt, RIEC Noord-Nederland en het Zorg- en Veiligheidshuis Fryslân. Vanuit de gemeente zijn het sociaal domein en het veiligheidsdomein betrokken. Daarnaast zijn vele organisaties betrokken in een 'tweede schil', zoals de woningbouwverenigingen, diverse hulpverleningsorganisaties, de Raad voor de Kinderbescherming en de onderwijsinstellingen. Het is daarmee een integraal plan dat is toegespitst op de lokale Leeuwarder situatie en behoeften. De interventies zijn gericht op het voorkomen van jonge aanwas, het voorkomen van doorgroei en het goed re-integreren in de maatschappij. Het gaat hierbij niet alleen om minderjarigen, maar ook om jongvolwassenen (= tot 27 jaar). De onderdelen preventie (*perspectief bieden)* en gezag (*versterking justitiële functie*) zijn in evenwicht uitgewerkt in de plannen.

De plannen beslaan een periode van 10 jaar. Na 3 jaar wordt met een landelijke evaluatie gekeken naar de voortgang, opbrengst en borging van de aanpakken. Op basis van de uitkomsten worden plannen bijgesteld en wordt opnieuw kritisch gekeken naar de benodigde middelen.

1.2 Aanleiding

De gemeente Leeuwarden telt ruim 125.000 inwoners, waarvan ongeveer 95.000 inwoners in de stad Leeuwarden wonen en 30.000 inwoners in de omliggende 35 dorpen. De gemeente kent daarmee een stedelijke kern en een omvangrijk buitengebied. Daarnaast heeft de gemeente een sterke regionale- en centrumfunctie op sociaal, economisch en cultureel gebied in de noordelijke regio. In meer brede zin wordt de noordelijke regio gekenmerkt door de aanwezigheid van enkele zeehavens, vele plezier- en jachthavens en een lange kustlijn, een bloemenveiling en een luchthaven. Daarbij is er een goede logistieke ontsluiting via water, weg en spoor. Deze infrastructuur kan ook worden gebruikt voor in- en

doorvoer van drugs of andere verboden zaken. De centrumfunctie van Leeuwarden betekent ook dat met name het stedelijk gebied aantrekkelijk is voor bijvoorbeeld (illegale) prostitutie en het dealen van drugs. We signaleren dat steeds vaker dealers van buiten de regio – zoals de randstad – zich vertonen in Leeuwarden en bijvoorbeeld huisvesting van kwetsbare jongeren gebruiken als uitvalsbasis voor hun activiteiten (bron: politie en position paper RIEC Noord-Nederland 'regiospecifieke probleemanalyse').

De gemeente Leeuwarden, en met name de stad, kent al decennialang een – vergeleken met andere steden en regio's – meer dan gemiddelde werkloosheid, grotere armoede en hoger aantal mensen in de bijstand (bron: CBS, LISA, Zicht op Ondermijning). Van de 50 grootste gemeenten staat Leeuwarden qua werkloosheid op plek 7. Ook de jeugdwerkloosheid ligt boven het landelijk gemiddelde percentage. Wat betreft geweldsmisdrijven en vernielingen staat Leeuwarden op plek 11 van de 50 grootste gemeenten. Verder neemt de drugsoverlast en dan met name de drugshandel toe. Verdachten van misdrijven in Leeuwarden zijn ten opzichte van verdachten in de vier grote steden gemiddeld jonger en vaker van Nederlandse herkomst.

Binnen Leeuwarden concentreert deze problematiek zich voor een groot deel in het gebied Leeuwarden Oost: een gebied van vijf wijken aan de noordoostelijke kant van de stad. In dit gebied, waar zo'n 37.000 mensen wonen, is het gemiddeld inkomen het laagst, de bevolkingsdichtheid het hoogst, het gemiddeld opleidingsniveau relatief laag, de gemiddelde woningwaarde het laagst, zijn corporatiewoningen oververtegenwoordigd met ruim 42% van de woningen en is er sprake van veel particuliere verhuur, door onder andere, huisjesmelkers. De (jeugd)werkloosheid ligt er hoger, vaker wordt aanspraak gedaan op bijstand en het aantal mensen en gezinnen met schulden ligt er hoger. Dat is al decennia het geval, waardoor we spreken van intergenerationele armoede (armoede die van generatie op generatie wordt overgedragen), het is lastig gebleken dat te doorbreken.
Deze wijken scoren al jaren laag in de Veiligheidsprestatie-index (VPI); een periodiek onderzoek waarbij gegevens uit inwonersenquêtes worden gecombineerd met politiegegevens waardoor een breed beeld ontstaat van de feitelijke én de ervaren (on)veiligheid en overlast in de wijken. Zie voor uitgebreide data bijlage I.

Deze wijken zijn gebouwd in tijden van woningnood (begin 20e eeuw, net na de tweede wereldoorlog en in tijden van hoge inkomende arbeidsmigratie). Mede om die reden is sprake van een relatief goedkoop aanbod in de woningvoorraad. Het gaat daarbij vaak om kleine woningen die de laatste jaren slecht zijn onderhouden. Deze woningvoorraad trekt meestal mensen of gezinnen die relatief weinig te besteden hebben en vaker dan gemiddeld ondersteuning nodig hebben.

Beeld van de politie:
'In deze wijken zijn veel sociale huur woningen en veel woningen van particulieren, waaronder huisjesmelkers. Ook zijn er veel zorgaanbieders gevestigd in deze wijken die ondersteuning aanbieden vanuit de Jeugdwet, Wet maatschappelijke ondersteuning of de Wet langdurige zorg. Dit betekent een grotere populatie kwetsbare en vaak beïnvloedbare jongeren in dit gebied, al dan niet via een koppeling tussen huisjesmelkers en zorgaanbieders. Over het algemeen worden door deze verhuurders lagere eisen gesteld aan de huurders, vertonen de panden vaker achterstallig onderhoud, is er meer verpaupering zichtbaar. Dit trekt criminaliteit aan. Het zijn broeinesten waar anonimiteit heerst, geen zicht is op wie er komt te wonen, zonder vangnet.'

In onderstaand overzicht staat het aantal incidenten en misdrijven in de wijken van Leeuwarden Oost, afgezet tegen de rest van Leeuwarden. Te zien is dat een groter deel hiervan plaatsvindt in dit gebied dan verwacht zou worden op basis van de grootte van het gebied (ongeveer een kwart van de bewoners van de gemeente).

		Incidenten					Misdrijven				
		2019	2020	2021	2022	Afgelopen 3 jaren en huidig jaar	2019	2020	2021	2022	Afgelopen 3 jaren en huidig jaar
Leeuwarden Oost	Bilgaard & Havankpark e.o.	214	229	220	89	752	48	53	44	27	172
	Camminghaburen e.o.	174	232	158	57	621	64	64	37	14	179
	Heechterp & Schieringen	257	249	219	101	826	67	40	49	20	176
	Oud-Oost	519	492	426	200	1.637	174	119	101	49	443
	Vrijheidswijk	93	106	94	38	331	13	20	13	5	51
	Totaal Leeuwarden Oost	1.257	1.308	1.117	485	4.167	366	296	244	115	1.021
Gemeente Leeuwarden excl Leeuwarden Oost	Totaal overige wijken gem Lwrd	1.796	1.779	1.527	940	6.042	527	439	379	209	1.554
	LEEUWARDEN	**3.053**	**3.087**	**2.644**	**1.425**	**10.209**	**893**	**735**	**623**	**324**	**2.575**
	Leeuwarden Oost	41%	42%	42%	34%		41%	40%	39%	35%	
	Overige wijken	59%	558%	58%	66%		59%	60%	61%	65%	
	Totaal	100%	100%	100%	100%		100%	100%	100%	100%	

Reclasseringsinzet is in Leeuwarden flink hoger dan het landelijk gemiddelde (zie bijlage I):

- Reclasseringsadviezen: 4,2 op de 1.000 inwoners in Leeuwarden versus 2,7 op de 1.000 inwoners landelijk;
- Werkstraffen: 3,4 op de 1.000 in Leeuwarden versus landelijk 1,8 op de 1.000;
- Aandeel unieke cliënten: 2,7 op de 1.000 in Leeuwarden versus 1,6 op de 1.000 landelijk;
- Start van de criminele carrière: de gemiddelde leeftijd ligt hier lager dan landelijk: 28,7% begint vóór zijn of haar 16e, tegen 23,1% landelijk;
- Het aandeel mensen met meer dan 4 veroordelingen ligt hier hoger dan landelijk: 67,5% versus 56,7%;
- Wat betreft sociaal-economische kenmerken blijkt dat in Leeuwarden bijna 60% van de justitiabelen geen dagbesteding heeft, versus 50% landelijk;
- Bijna 80% van de justitiabelen in Leeuwarden heeft enigszins of grote financiële problemen, versus 70% landelijk.

Een aantal algemene risicofactoren, zoals benoemd in de kennissynthese 'Do or don't, kennissynthese ingroeimechanismen en rekruteringsprocessen van jongeren in de georganiseerde criminaliteit' van Bureau Beke, komt meer dan gemiddeld voor in Leeuwarden Oost:

Risicofactoren:

- Bestaansonzekerheid: uitkeringsafhankelijkheid, hoge werkloosheid, schuldenproblematiek;
- Verloedering in delen van de buurt, krappe behuizing, weinig groen in de wijk;
- De perceptie door inwoners dat de eigen buurt inferieur is aan andere buurten;

- Meer dan gemiddeld schoolverzuim en vroegtijdig schoolverlaters;
- Meer dan gemiddeld inzet van sociale ondersteuning (jeugdhulp, Wmo) en individuele problematiek zoals het hebben van een licht verstandelijke beperking, een verslaving of psychosociale of psychiatrische problematiek;
- Meer dan gemiddeld opgroeien in een multiprobleemgezin en/of met een ouder met psychische of fysieke problematiek.

Bij de vraag aan een aantal jongeren uit Leeuwarden Oost of zij trots zijn op hun wijk, geven ze allemaal de score 0 of 1 (op een schaal van 10, waarbij 10 het meest trots is). Zij zeggen daarover: 'Waarom zou ik trots zijn? Dit is de getto'.

Er zijn ook beschermende factoren in dit gebied. Zo zijn er op een aantal plekken actieve bewonersverenigingen en buurt- of wijkhuizen. Hier zijn veelal bewoners actief die gezien kunnen worden als sleutelfiguren in de wijk: ze kennen de gezinnen en de jongeren, bieden hen een vertrouwde plek en een luisterend oor. Soms kunnen ze ook vrijwilligerswerk, een zakgeldproject of ervaringsplekken bieden, waarmee jongeren perspectief krijgen. Tegelijkertijd staan de bewonersverenigingen en buurt- of wijkhuizen vaak onder druk door gebrek aan (ontmoetings)ruimten of onzekere en steeds wisselende financiering voor hun activiteiten en gebouwen.

Daarnaast is er een stevige infrastructuur aan sociaalmaatschappelijke ondersteuning aanwezig. Iedere wijk heeft een wijkteam dat praktische en meer specialistische ondersteuning biedt aan gezinnen, kinderen en volwassenen. Er zijn jongerenwerkers actief die zich specifiek richten op de jeugd. Zij zijn ook actief op de scholen. Er zijn vaak korte lijntjes met de wijkagent en de woningbouwvereniging en diverse vrijwilligersorganisaties. Wel hebben de afgelopen jaren als gevolg van de decentralisaties in het sociaal domein diverse bezuinigingsrondes plaatsgevonden en kampen vrijwel alle partijen met personeelsgebrek.

Er vindt op een aantal plekken in dit gebied stedelijke vernieuwing plaats waarbij verouderde corporatiewoningen worden gesloopt en vervangen door nieuwbouw. Daarbij wordt ook gekeken of er meer afwisseling tussen koop, vrije sector en sociale huur kan komen. Er is ook aandacht voor het verbeteren van de omgeving door middel van meer groen en water.

Waarom een programmatische aanpak?
We willen een goede en veilige toekomst voor onze jongeren. Dat betekent dat we willen voorkomen dat jongeren in de criminaliteit komen of dat ze er verder in afglijden. Wanneer het toch is misgegaan, willen we dat jongeren op een goede manier terugkeren in de samenleving.

In Leeuwarden wordt door veel partners al actief ingezet op preventieve maar ook repressieve maatregelen wanneer dat nodig is. Politie, (jeugd)reclassering, OM, jongerenwerkers, sociaal werkers, handhavers, leerplichtambtenaren, onderwijzers en vele anderen ondersteunen, begeleiden en begrenzen onze jongeren. Toch merken we dat dat niet altijd genoeg is. Vaak is er een combinatie nodig van interventies door verschillende partners en vanuit verschillende expertises. Het bieden van kansen en het stellen van grenzen gaan daarbij hand in hand: we streven naar preventie *met gezag*. Nu staan er nog te vaak schotten in de weg van een echt integrale aanpak: het is óf preventie, óf repressie. Bijvoorbeeld: expertise vanuit (jeugd)reclassering over het voorkomen van delictgedrag kan pas worden ingezet vanuit een justitiële maatregel, terwijl inzet van die deskundigheid in een eerder stadium het delict misschien had kunnen voorkomen.

Wij willen dit meer samenbrengen: alle partners, 'van licht tot zwaar', bij elkaar aan tafel ten behoeve van de juiste ondersteuning aan en begrenzing van de jongere. Hiermee ontstaat een sluitende keten in de aanpak: van vroeg signalering en het eerste risicogedrag van een jongere richting criminaliteit tot het begeleiden en begrenzen van

jongeren bij wie het is misgegaan. Daarbij maken we gebruik van interventies die er in Leeuwarden al zijn, zetten we nieuwe interventies in daar waar nodig voegen we capaciteit toe op die plekken waarvan we al weten dat het werkt. Het programma Leeuwarden Oost biedt mogelijkheden op systeemdoorbraken en van meerjarige continuïteit met partners.

Een aantal specifieke kenmerken en ontwikkelingen in dit gebied met de daarbij behorende interventies lichten we er uit.

1.2.1 Drugscriminaliteit

Er is sprake van een toename van drugsoverlast in dit gebied. Dit blijkt zowel uit de geregistreerde meldingen van drugsoverlast en drugshandel, het aantal sluitingen van woningen vanwege drugs als uit de beelden van sociaal werkers en wijkagenten. Er wordt een toename gezien van jonge straatdealers.

Teammanager sociale wijkteams:
'Ik zie regelmatig aan het eind van de middag jongeren naar bepaalde panden gaan. Ze gaan in en uit en middels fluitsignalen wordt er gecommuniceerd. Dit is een herkenbaar beeld bij het dealen van drugs. Wij proberen die jongeren te bereiken, maar eigenlijk wil je ook de grote jongens daarachter aanpakken. Dat kunnen wij meestal niet. Door de diverse zorgaanbieders in de wijk voor kwetsbare jongeren, zien we ook dat die groep makkelijk vindbaar is door het criminele netwerk. Bij uitstroom of na 18+ blijven ze vaak woonachtig in de wijk en vinden een onderkomen via de huisjesmelkers.'

Aantal meldingen drugs- en drankoverlast en drugshandel

Omschrijving	2018	2019	2020	2021
Aantal meldingen drugs- en drankoverlast	750	628	693	710
Aantal meldingen drugshandel	135	117	81	105

Bron: Cijfers Politie Leeuwarden

Aantal woningsluitingen vanwege drugs

Jaartal	2017	2018	2019	2020	2021	2022 (t/m juli)
Gesloten woningen	9	17	33	36	29	14

Bron: Cijfers afdeling JVZ gemeente Leeuwarden

Drugsoverlast wordt voornamelijk veroorzaakt door drugshandel op straat, aan huis en hennepkwekerijen. De aanpak hiervan heeft en houdt hoge prioriteit vanwege de grote impact die het heeft op de inwoners en omwonenden. Drugshandel aan huis, op straat en hennepkwekerijen brengen vaak overlast en een gevoel van onveiligheid met zich mee. We constateren dat ook jongeren al op jonge leeftijd betrokken zijn bij drugscriminaliteit.

Er is de laatste jaren een stijging zichtbaar in het aantal aangehouden verdachten van met name bezit en handel van verdovende middelen. De algemene indruk hierbij is dat verdachten steeds jonger worden. Het jaar 2020 kent hierbij lagere cijfers omdat de politie een lagere bezetting had voor deze zaken doordat er een aantal andere grote ondermijningszaken liep:

Verdachten aangehouden	2016	2017	2018	2019	2020
F40 bezit harddrugs (lijst 1)	26	41	23	28	27
F41 bezit softdrugs (lijst 2)	3	16	12	4	6
F42 handel e.d. harddrugs (lijst 1)	18	26	28	36	34
F43 handel e.d. softdrugs (lijst 2)	1	7	8	1	1
F44 vervaardigen harddrugs (lijst 1)	1	0	0	7	3
F45 vervaardigen softdrugs (lijst 2)	29	23	11	24	19
Drugshandel	**78**	**113**	**82**	**100**	**90**

Aantal verdachten van drugshandel onder de 27 jaar in de gemeente Leeuwarden:

Verdachten aangehouden <27	2018	2019	2020	2021
Drugshandel	34	32	38	32
Wapenhandel	10	20	22	8

Wijkagent:
'De meeste interventies op het gebied van drugs doen wij in Leeuwarden Oost. We zien daarbij een toename in het aantal jonge straatdealers. De spelers die al wat langer actief zijn in Leeuwarden, vergroten hun gebied naar Sneek, Heerenveen maar ook landelijk. Ook valt ons op dat er veel recidive is: dealers die worden opgepakt en meteen weer gaan dealen nadat ze zijn vrijgelaten. Naast plaatselijke dealers zien wij ook (groepen) dealers uit vooral Gouda e.o. die actief zijn in Leeuwarden. Zij maken vaak gebruik van (de huisvesting van) kwetsbare personen en jongeren om de handel uit te voeren. De dealers trekken in bij kwetsbare en beïnvloedbare personen om vanuit die woningen te dealen danwel verdovende middelen klaar te maken in ruil voor verdovende middelen.
De huisvesting van kwetsbare personen is op dit moment op een dusdanige manier georganiseerd dat het onbedoeld een broeinest wordt van criminele activiteiten. De combinatie huisvesting en zorgverlening is soms zo armoedig dat bewoners die al verminderd weerbaar bijna aangemoedigd worden tot criminele activiteiten. Criminele weten dit en maken handig gebruik van deze kwetsbare personen.'

Jongeren die verdacht zijn of betrapt worden, worden na verhoor meestal heengezonden of na een voorgeleiding direct geschorst. Er is op dat moment geen aandacht voor de bredere context van de jongere: waarom doet hij of zij dit, hoe ziet zijn dagelijks leven er uit, wat speelt er eventueel aan problematiek? Er ontbreekt dan een goed plan. Ervaring leert dat kans op herhaling verlaagd wordt als een jongere pas naar huis gaat als er een goed plan is opgesteld waarin huisvesting, dagbesteding en hulp zijn geregeld. Zonder plan recidiveren zij sneller. De politie wil (nog) zichtbaarder aanwezig zijn in de wijken van Leeuwarden-Oost en bij normschendingen eerder en krachtiger interveniëren.

Drugsgebruik
Uit onderzoeken van de politie is gebleken dat er in de stad Leeuwarden zo'n 600 vaste gebruikers zijn die verslaafd zijn aan harddrugs (cocaïne, heroïne, amfetamine, xtc etc.). Veel van deze gebruikers zijn in beeld bij zorginstellingen zoals verslavingszorg of de daklozen- en maatschappelijke opvang. Minder goed in beeld is de groep gelegenheidsgebruikers, de mensen die tijdens het uitgaan, in het weekend en tijdens feesten verdovende middelen gebruiken. De verslavingszorg zegt een toename te zien van cliënten die zij in behandeling hebben met betrekking tot het gebruik van verdovende middelen.

Voor dakloze jongeren is het risico groot dat ze in aanraking komen met drugs. In de nachtopvang verblijft ook een groep volwassenen met verslavingsproblematiek. De daklozenopvang geeft aan dat jongeren tot 27 jaar die in de nachtopvang verblijven, daar gemiddeld steeds langer blijven vanwege een gebrek aan vervolghuisvesting (van gemiddeld 17 nachten in 2018 naar gemiddeld 36 nachten in 2020). Op deze manier zijn ze dus langer in de nabijheid van drugsproblematiek.

Wie zijn het:
(Kwetsbare) Jongeren tot 27 jaar die betrokken zijn bij (straat)dealen van drugs en/of worden ingezet door dealers.

Wat gaan we doen:
Naast voortzetting van de huidige inzet op het tegengaan van drugscriminaliteit willen we specifiek aandacht besteden aan de jonge (straat)dealers en de kwetsbare jongeren die hierin worden meegezogen. We willen meer zicht krijgen op welke jongeren dit betreft en per jongere interventies op maat inzetten. Een deel van deze jongeren is reeds in beeld bij straatcoaches, jongerenwerkers, sociaal werkers, (jeugd)reclassering en politie. Een deel is nog niet in beeld; hen willen we beter in beeld krijgen door actief er op af te gaan. Vervolgens wordt per jongere (en diens systeem) vanuit het multidisciplinair team (zie 'interventies') een passende aanpak ingezet, waar bij het bieden van kansen en het begrenzen van crimineel gedrag hand in hand gaan.

1.2.2 Jeugdgroepen en jeugdoverlast in relatie tot criminaliteit

Niet alle jongeren in een jeugdgroep veroorzaken overlast, en niet alle jeugdoverlast leidt tot crimineel gedrag. Wel weten we dat overlastgevend gedrag, naast dat het soms op zichzelf tot overtredingen kan leiden, een signaal kan zijn dat er meer aan de hand is met de jongere. Soms zien we overlastgevende jongeren 'doorgroeien' en in de criminaliteit belanden. Dit willen we voorkomen. Specifiek die jongeren in jeugdgroepen die overlast veroorzaken én om wie zorg bestaat dat ze afglijden in de criminaliteit willen we middels dit programma kansen bieden én begrenzen.

Veel overlastjongeren hebben we in beeld via de handhavers en straatcoaches, jongerenwerk, de politie en hulpverleningsorganisaties. Het gedrag van sommige van hen is zowel zorgelijk als grensoverschrijdend (alcohol- en/of drugsgebruik, seksueel ernstige misdragingen, wapenbezit etc.). Op relatief jonge leeftijd (13 à 14 jaar) komen ze voor het eerst in beeld bij politie en justitie. Veelal is sprake van LVB-problematiek en we zien deze jongeren in een versneld tempo verharden. Naast overlast zien we ook een toename in geweld- en steekincidenten, overmatig gebruik van en handel in verdovende middelen en criminaliteit. In Leeuwarden Oost hebben we te maken met verschillende hotspots waar jongeren samenkomen en waar zorgen zijn over criminele broedplaatsen. Dit laatste heeft met name betrekking op ontmoetingsplaatsen voor jongeren uit Bilgaard, Vrijheidswijk en Heechterp Schieringen.

Met jongeren uit Leeuwarden Oost wordt gesproken over veiligheid in hun wijk. Hen wordt gevraagd of ze mensen kennen (leeftijdgenoten, klasgenoten, buurtgenoten) die wel eens een wapen op zak hebben. Alle jongeren (ongeveer 15) geven aan dat ze mensen kennen: 'Natuurlijk hebben ze een wapen. Het is niet zo dat je die wil gebruiken, maar ja, soms hebben ze die omdat ze weten dat anderen het ook hebben'.
Op de vraag of ze vinden dat dat acceptabel is, geeft het merendeel aan dat ze het wel snappen. Sommigen noemen ook de risico's: 'Het kan ook misgaan natuurlijk. Bijvoorbeeld wanneer iemand een mes trekt zonder de bedoeling om hem te gebruiken. Maar die ander denkt dan: hij trekt een mes, dan ik ook. En voor je het weet gaat het mis'.

Beeld politie:
'We zien meer wapens bij jongeren, zwaardere wapens en al op jongere leeftijd. Vooral het bij zich hebben van een mes is toegenomen. Vanaf daar is de stap naar andere wapens kleiner.
De leeftijd waarop we jongeren zien, wordt steeds jonger. Waar we voorheen 25-jarigen zagen met een vuurwapen, zijn dat nu 18-jarigen. En onlangs troffen we een 16-jarige jongen met 48 bolletjes in zijn onderbroek.'

Niet alle jongeren met deze problematiek hebben we op tijd in beeld. De laatste tijd zien we steeds vaker dat jongeren niet eerder overlastgevend zijn geweest, maar rond de leeftijd van 18 jaar ineens als criminele jongeren in beeld komen.

Vaak betreft dit drugsgerelateerde zaken. Dit beeld wordt op meerdere plekken in het land gezien en er wordt onderzoek naar gedaan. Een mogelijke verklaring is dat dit 'strategisch' gedrag is, dat wil zeggen dat deze jongeren niet willen opvallen voor politie en anderen, maar onder de radar bezig zijn met heimelijke activiteiten zoals drugshandel (zie ook Ferwerda, Beke, Bervoets. De onzichtbare invloed van bovenlokale criminele netwerken op de wijk. Tijdschrift voor de Politie, 2017). Ook zijn er jongeren die tot hun 18e naar school gaan, maar dan ontdekken dat er op illegale wijze snel geld te verdienen valt. Dit zien ze bij anderen, ze zijn geïmponeerd en sommigen gaan dit zelf ook doen. Daarnaast zijn in algemene zin jongeren soms minder op straat te vinden dan voorheen omdat er meer thuis wordt gegamed of op sociale media wordt gezeten.

Onderstaande tabel geeft weer hoeveel jongeren woonachtig in Leeuwarden Oost tussen de 12 en 27 jaar worden verdacht van een strafbaar feit.

	Wijk:	2020	2021
Pleegplaats Leeuwarden	Bilgaard & Havankpark	16	17
	Oud Oost	68	63
	Vrijheidswijk	13	15
	Heechterp Schieringen	17	16
	Camminghaburen	12	13
Totaal pleegplaats Leeuwarden		**126**	**124**
Pleegplaats elders	Bilgaard & Havankpark	4	7
	Oud Oost	27	26
	Vrijheidswijk	4	8
	Heechterp Schieringen	3	6
	Camminghaburen	6	6
Totaal pleegplaats elders		**44**	**53**
Totaal		**170**	**177**

Wie zijn het:
Jongeren tot 27 jaar die overlastgevend of grensoverschrijdend gedrag vertonen waarbij zorgen zijn over het verder afglijden in de criminaliteit en jongeren die reeds crimineel gedrag vertonen of daarvan verdacht worden.

Wat gaan we doen:
We intensiveren de aanpak op de jongeren die in beeld zijn en bij wie onvoldoende vooruitgang zichtbaar is. We zetten daarbij zowel preventieve als repressieve maatregelen in. We onderzoeken hoe we eerder zicht kunnen krijgen op de jongeren die buiten ons blikveld verharden en ontwikkelen voor hen een aanpak. Vanuit het multidisciplinair team wordt per jongeren ingezet op een aanpak op maat.

1.2.3 Op scholen

Schoolverzuim
Leerplicht komt in beeld wanneer er sprake is van schoolverzuim. Lang niet altijd betekent schoolverzuim dat er sprake is van dreigend afglijden in criminaliteit. Wel is het een signaal dat er iets aan de hand is met de leerling of diens omgeving. Daarom willen wij de scholen en leerplichtambtenaren ook betrekken bij deze aanpak omdat zij aan de basis staan van het signaleren dat er iets aan de hand is.

In het schooljaar 2020-2021 waren er 17.675 leerplichtigen/kwalificatieplichtigen en 3.579 startkwalificatieplichtingen in de regio waaronder Leeuwarden valt (Noord Friesland en de Waddeneilanden). Wat opvalt in het basis- en voortgezet onderwijs is dat de problematiek waarbij leerplichtambtenaren betrokken raken, steeds complexer wordt (bron: jaarverslag Leerplicht RMC 2020 – 2021). De leerplichtambtenaar komt met name complexe thuissituaties tegen, waarin

sprake is van problematiek bij ouders en/of kinderen. Ook lijkt er een toename te zijn van het aantal langdurig thuiszittende zieke leerlingen. Het regiecentrum herkent dit bij jongeren die ook voorheen al een drempel ervaarden om naar school te gaan. Online onderwijs maakten de afstand en deze drempel groter, of wellicht verlaagde het voor ouders de drempel om kinderen thuis te houden. Het regiecentrum ziet hevige psychische problematiek bij deze jongeren, van wie het dag- en nachtritme vaak is ontregeld. Ouders zijn dan niet bij machte om hun kinderen naar school te krijgen. Sociaal werkers en jongerenwerkers geven aan dat de sociale contacten van jongeren in coronatijd sterk achteruit zijn gegaan en dat sommigen veel moeite hebben deze weer op te bouwen. Daarbij kunnen prestatiedruk, instabiele thuissituaties en mentale problemen ook een rol spelen.

Op het MBO in de regio nemen uitval en verzuim toe. Er wordt een toename gezien van problemen met motivatie en concentratie bij jongeren. Er is meer psychische problematiek. Door online onderwijs viel afwezigheid soms minder op. Om jongeren wel te spreken, zijn deurbezoeken ingezet. Vaak kwam naar voren dat jongeren gingen twijfelen aan de opleiding en school vanwege covid en het online lesgeven.

Ook dit jaar is het aantal voortijdig schoolverlaters gestegen. Dit zijn vooral de jongeren met meervoudige problematiek en jongeren met keuzestress. Dit speelt vooral bij MBO 3 en 4n opleidingen. Om voortijdig schoolverlaten te voorkomen wordt regulier ingezet op het reeds ondersteunen van jongeren als ze (nog) op de opleiding zitten zodat een vervolgstap goed begeleid kan worden.

Wapens en drugs

Hoewel harde cijfers ontbreken geeft een aantal scholen en ook de politie aan zich zorgen te maken over de mogelijke aanwezigheid van wapens bij leerlingen en drugshandel en drugsgebruik nabij scholen. Ook in andere steden speelt dit fenomeen. Op de Leeuwarder situatie hebben we nog weinig zicht, maar de verwachting is dat dit ook hier op plekken plaatsvindt. Dit blijkt onder andere uit de kennis van een wijkagent hij geeft aan dat er met enige regelmatig (steek)wapens op een school worden aangetroffen. Door alternatieve afdoeningen komt dit niet tot uiting in de cijfers. Jeugdreclassering geeft aan dat de jongeren die zij in beeld hebben, dit bevestigen. Zij geven aan vrijwel allemaal met een mes op zak te lopen. Dat doen ze om zich te verdedigen als iemand hen aanvalt met een mes. Of ze hebben een mes gebruikt tijdens een delictpleging. Blowen rondom scholen wordt regelmatig waargenomen, op eventueel ander drugsgebruik is nog weinig zicht.

Onderwijsmedewerker:
"We zien dat een aantal jongeren van 15/16 jaar veel waarde hecht aan het hebben van geld en status. Om mee te doen is het nodig om inkomsten te hebben. Drugshandel kan een snelle manier zijn, maar er zijn ook jongeren die spijbelen om meer tijd te besteden aan hun bijbaan. Het zou interessant zijn om in kaart te brengen welke netwerken er bestaan tussen de verschillende scholen; welke jongeren hierbij betrokken zijn en wat we er tegen kunnen doen."

Het onderwijs is een belangrijke partner voor Preventie met Gezag. In de voorbereiding op dit plan van aanpak heeft een eerste verkenning plaatsgevonden naar de mogelijkheden om het onderwijs hierbij te betrekken. De wens om hier aan mee te doen is er. De precieze uitwerking daarvan behoeft nadere verdieping. Daarbij moet in ieder geval goed in beeld worden gebracht wat er regulier al wordt gedaan door en op scholen en welke plus er vanuit het programma gezet kan worden. Een eerste inventarisatie heeft het volgende opgeleverd:

- Wens om docenten en andere medewerkers te trainen in het herkennen van signalen van criminaliteit en hoe daarmee om te gaan;
- Wens om een ander type ervaringsdeskundige op scholen te laten vertellen: niet alleen de ex-crimineel, maar juist slachtoffers of nabestaanden van bijvoorbeeld een gewelddadige overval of mensen die de verleiding hebben weestaan om de criminaliteit in te gaan;

- Wens om meer capaciteit te hebben voor intensievere begeleiding van deze jongeren. Dat kan door scholen zelf of door externe partijen. Vergelijkbaar met jongeren die in het topsportprogramma zitten: zij krijgen extra coaching vanuit dat programma, wellicht kan die werkwijze ook worden toegepast op jongeren die dreigen af te glijden.

(Vroeg)signaleringsinstrument
Vanuit het onderwijs is er behoefte aan een (vroeg)signaleringsinstrument om risicovol gedrag eerder te herkennen en te screenen. In Groningen heeft men eerste succesvolle ervaringen opgedaan met een screeningsinstrument vanuit de pilot 'preventie en vroegsignalering basisschool'. Dit instrument brengt risicofactoren en beschermende factoren in kaart en lijkt ook resultaat op te leveren bij kinderen bij wie op het eerste gezicht niet veel aan de hand lijkt te zijn. Deze wordt momenteel geëvalueerd door de Hanzehogeschool. Wij volgen dit met interesse en zoeken hierin de samenwerking met Groningen. Daarnaast is de Raad voor de Kinderbescherming bezig met de (door)ontwikkeling van een screeningsinstrument op het gebied van risicovol gedrag. Wij gaan onderzoeken welke van deze of overige beschikbare instrumenten wij kunnen gebruiken in de Leeuwarder context.

Wie zijn het:
Leerlingen over wie zorgen bestaan met betrekking tot criminaliteit vanwege verzuim, geweldpleging, wapenbezit of betrokkenheid bij drugsgebruik of -handel rondom scholen.

Wat gaan we doen:
Bij schoolverzuim en een link met dreigende afglijding in criminaliteit wordt onderzocht welke inzet nodig is om de leerling weer op het goede spoor te krijgen. De leerplichtambtenaar en de jongerenwerkers hebben vanuit de scholen een korte lijn met het multidisciplinair team. We onderzoeken welk (vroeg)signaleringsinstrument we hierbij kunnen inzetten.
We gaan onderzoeken in hoeverre wapenbezit en drugshandel voorkomen op of rondom Leeuwarder scholen en welke aanpak daarop passend is. Mogelijk betrekken we hierbij eerst een of enkele scholen waarvan de zorgen het grootst zijn. Voorlichting aan ouders en deskundigheidsbevordering van onderwijspersoneel met betrekking tot signaleren zullen hiervan in ieder geval onderdeel zijn. Vanuit het project School als Vindplaats heeft jongerenwerk hierin al een samenwerking met de school. Daarnaast kan ook gedacht worden aan inzet vanuit Stichting HALT of de leerlijn weerbare jeugd vanuit het RIEC.

1.2.4 Uitstroom uit detentie

In de stad Leeuwarden is de Penitentiaire Inrichting (PI) Leeuwarden gevestigd met een capaciteit van 284 plekken. De PI bestaat uit een gevangenis, een Huis van Bewaring, een Extra Zorgvoorziening en een afdeling Individueel Toezicht. Op enig moment stromen gedetineerden, waaronder ook in de leeftijd tot 27 jaar, uit. Passende begeleiding bij de re-integratie in de maatschappij is daarbij van belang. Uit onderzoek blijkt dat een goede re-integratie helpt bij het voorkomen van recidive. Jaarlijks verlaten rond de 400 gedetineerden uit Leeuwarden de PI (waarvan een deel onder de 27 is).

Er zijn verschillende manieren waarop nu al wordt gewerkt aan een goede uitstroom uit detentie:
- In het re-integratiecentrum in de PI worden gedetineerden geholpen met praktische regelzaken zoals werk & inkomen, huisvesting, zorg, financiën & schulden en zingeving. De jongerenconsulent van de gemeente zit hier bijvoorbeeld om gedetineerden onder de 27 jaar te ondersteunen bij inkomens- en participatievragen. Vanuit de gemeente is een nazorgcoördinator aangesteld die hierbij aansluit;
- In 2017 is de PI gestart met het project 'gezinsbenadering'. Doel is de gedetineerde te helpen bij het vervullen van zijn vaderrol en hem te confronteren met de effecten van zijn gedrag op zijn gezin en de toekomst van zijn kinderen.

Onder de gezinsbenadering vallen verschillende projecten, waaronder het vader-kind project, vrij verantwoord vaderschap en altijd vader. Deze worden uitgevoerd in samenwerking met Exodus en Humanitas;
- Vanuit het ZVHF wordt een instroomoverleg georganiseerd waarin nieuw ingestroomde gedetineerden vroegtijdig besproken worden. Hiermee worden sneller en concreter het detentie- en re-integratiedoel bepaald en wordt passende ondersteuning ingezet.
- Doorzorg en nazorg in samenwerking met het Zorg- en Veiligheidshuis Fryslân (ZVHF): één van de casemanagers van de PI zit regelmatig fysiek in het ZVHF waardoor de verbinding met ketenpartners verbeterd is. Omgekeerd kunnen ketenpartners gebruik maken van een werkplek in het re-integratiecentrum in de PI.
- Vanuit het bestuurlijk akkoord 'Kansen bieden voor re-integratie' is onder andere een regionaal informatie- en coördinatiepunt gedetineerden ingericht onder coördinatie van het ZVHF samen met gemeenten, DJI en reclassering.

Ook jongeren die uitstromen uit de PI krijgen passende begeleiding. Echter, in de praktijk blijkt dat een deel van deze jongeren een meer intensieve aanpak nodig heeft. Dit betreft vaak de jongeren die zware delicten hebben gepleegd en diep in het criminele milieu zitten. Met interesse hebben wij ons geïnformeerd over de werkwijze van de zogenoemde 're-integratie officier (RIO)'. Samen met de gemeente Groningen willen wij onderzoeken of de inzet van een RIO in Noord Nederland kan bijdragen aan deze aanpak binnen Preventie met Gezag. Daarbij willen we de RIO goed laten aansluiten op onze bestaande structuur met betrekking tot nazorg van ex-gedetineerden.

Wie zijn het?
Jong gedetineerden en ex-gedetineerden uit de PI Leeuwarden die uitstromen naar Leeuwarden. Het betreft met name de jongeren die zware delicten hebben gepleegd en diep in de criminele wereld zitten, voor wie meer begeleiding bij re-integratie nodig is.

Wat gaan we doen?
Deze jonge ex-gedetineerden gaan we intensiever begeleiden bij hun re-integratie. Dit begint door in de PI deze jongeren beter in beeld te krijgen. De begeleiding bij de re-integratie wordt intensiever, waarbij we samen met gemeente Groningen onderzoeken of de inzet van een RIO, aansluitend bij onze bestaande structuur, passend is. Vanuit het multidisciplinair team wordt de aanpak uitgevoerd en gemonitord. Begeleiding vanuit de jeugdreclassering kan tijdens en na detentie ingezet worden bij jongeren tot 23 jaar als adolescentenstrafrecht toegepast wordt.

1.2.5 Criminele families

"Zijn vader was ook zo. En zijn broertje is ook al hard op weg". Een dergelijke uitspraak refereert aan het fenomeen van criminele families: families waarbij door de generaties heen sprake is van crimineel gedrag en waarbij meerdere familieleden betrokken zijn. Over het algemeen zijn de leden van deze families handig in het ontlopen van strafrechtelijke consequenties van de criminaliteit die ze plegen. Het lukt hen ook vaak om preventieve inzet buiten de deur te houden. Vaak zijn het gesloten groepen die een sfeer van intimidatie en afhankelijkheid creëren in hun omgeving, en tegelijkertijd onder de radar opereren en instanties buiten de deur houden (bron: publicatie 'Interveniëren in criminele families' door Anne Boer et al). Een van hun conclusies luidt dat de 'harde' aanpak van repressie, verstoring en afpakken nog onvoldoende aansluit op de 'zachte' benadering vanuit preventie, hulpverlening en scholing.

In Leeuwarden hebben we nog weinig zicht op dit fenomeen. We weten dat er families zijn waarbij door meerdere familieleden criminaliteit wordt gepleegd. Ook constateren we dat soms kinderen en jongeren het pad van criminele familieleden volgen ('rolmodellen'). Maar zicht op de precieze aard en omvang hiervan hebben we nog niet. Vaak zijn

verschillende partijen wel betrokken bij deze families, zowel vanuit de hulpverleningskant als vanuit de justitiële kant, maar een gezamenlijke en integrale aanpak ontbreekt.

Wie zijn het?
Families waarbij door de generaties heen sprake is van crimineel gedrag en waarbij (dus) ook zorgen zijn om het afglijden van hun kinderen in criminaliteit.

Wat gaan we doen?
We onderzoeken het vóórkomen van het fenomeen criminele families in Leeuwarden en komen aan de hand daarvan, en op basis van praktijkervaringen, tot een aanpak.

1.3 Ambitie

Onze ambitie is drieledig:

1. We willen voorkomen dat jongeren in de criminaliteit belanden;
2. We willen voorkomen dat jongeren die al met criminaliteit in aanraking zijn gekomen, verder afglijden;
3. We willen dat jongeren die in de criminaliteit zitten dan wel hebben gezeten op een goede manier re-integreren in de maatschappij.

Daarbij richten we ons vooral op de jongeren in Leeuwarden Oost, maar kunnen de ervaringen, opbrengst en kennis van de aanpak uiteraard worden toegepast op een breder gebied. Van de verstevigde samenwerking tussen de partners in dit programma kunnen in heel Leeuwarden, Friesland en Noord Nederland de vruchten worden geplukt. Immers, wij komen elkaar op veel plekken tegen in het brede zorg- en veiligheidsveld. We stellen onze ervaringen en kennis graag beschikbaar aan andere gemeenten en organisaties.

1.4 Voor wie?

Het programma richt zich vooral op de kinderen, jongeren en jongvolwassenen tot 27 jaar in Leeuwarden Oost. Dit zijn jongeren om wie zorgen zijn voor (verdere) afglijding in de criminaliteit of jongeren die na het plegen van delicten terugkeren in de maatschappij. Vaak zijn het jongeren die kwetsbaar zijn door bijvoorbeeld een instabiele of onveilige thuissituatie, armoede, individuele problematiek zoals een licht verstandelijke beperking of weinig perspectief op een opleiding of werk. Wij willen hen een betere toekomst geven door ze kansen te bieden en ook te begrenzen daar waar nodig.

Naast de jongeren richt de aanpak zich ook op de directe omgeving van jongeren: ouders, broers en zussen, vrienden, schoolgenoten. Want iedereen wordt beïnvloed door zijn of haar omgeving – in positieve of negatieve zin. Om duurzaam uit de criminaliteit te blijven is het noodzakelijk dat de jongere zich voldoende gesteund weet en een positieve omgeving heeft. Hiertoe is niet alleen een aanpak nodig die gericht is op de jongere, maar juist een aanpak waarin ook zijn of haar omgeving wordt meegenomen en mede verantwoordelijk wordt gemaakt. Daarnaast richt de aanpak zich ook op het aanpakken van de 'sleutelfiguren': degenen die jongeren de criminaliteit in trekken en tegen wie vaak wordt opgekeken.

Daar horen ook diverse professionals bij: leerkrachten, jongerenwerkers, hulpverleners, wijk- en jeugdagenten, straatcoaches, (jeugd)reclasseringsmedewerkers. Zij kennen vaak de jongeren én hun verhaal. Zij signaleren wanneer het niet goed gaat. Soms heel concreet door bijvoorbeeld het constateren van strafbare gedragingen, maar vaak ook door

het hebben van een 'niet pluis'-gevoel. Het gaat er dan om dat deze professionals voldoende handvatten hebben om ten eerste de signalen goed op te pikken en ten tweede ook te weten hoe vervolgens te handelen.
Ook organisaties zoals het OM, de Raad voor de Kinderbescherming en de Rechtbank hebben een belangrijke rol. Zij vertegenwoordigen de gezagskant en dragen vanuit die expertise bij aan het inzetten van de juiste interventies en deskundigheid.

Onderstaande casus geeft aan hoe een jongere, woonachtig in Leeuwarden Oost met een criminele vader, verder afglijdt. In het kader van het project KansRIJK had hij eerder begeleid kunnen worden om erger te voorkomen.

Casus jeugdreclassering plus
Jongen van veertien jaar, loopt in een schorsing wegens mishandeling en diefstal met geweld. Heeft samen met een andere minderjarige jongen het slachtoffer naar een huis gelokt en hem daar vastgehouden, mishandeld en hem spullen afhandig gemaakt. Jongen en moeder geven aan dat er geen zorgen zijn. School geeft echter aan dat hij vaak te laat komt, veel afwezig is. Leerlingen en leerkrachten kunnen hem als dreigend ervaren. Vanuit de politie komen er ernstige en toenemende zorgen naar voren over deze jongen. De ernst van het geweld in de meldingen aan de politie neemt toe. In 2019 begonnen de politiemutaties met baldadigheid en tegenwoordig staat er zelfs een aandachtvestiging op deze jongen. Hij wordt vaak gezien bij vechtpartijen, initieert deze mogelijk ook. Hij vertoont zich agressief en bedreigt jongeren. Hij lijkt jongeren naar zich toe te trekken om vervolgens samen strafbare feiten te plegen. Volgens de politie lijkt hij een leider van de groep en ziet hij zichzelf als het alfa mannetje. Ook is hij betrokken geweest bij diefstallen en is hij gezien in filmpjes met wapens, geld en geweld. Moeder heeft onvoldoende zicht op haar zoon buitenshuis en zij onderschat waar haar zoon mee bezig is. Moeder bagatelliseert en legt de schuld ergens anders. Er zijn zorgen over de gewetensontwikkeling en de psyche van deze jongen.

De volgende casus laat zien hoe een kind van 13 verstrikt raakt in een situatie waarin sprake is van zowel (seksueel) misbruik en uitbuiting als van strafbare feiten gepleegd door het kind (dus de 13-jarige is zowel dader als slachtoffer). Hij heeft vermoedelijk geen veilige thuissituatie gekend en is beïnvloedbaar geworden. Dit gaat samen met het beschikbaar stellen van verdovende middelen en resulteert in misbruik en strafbaar gedrag. Mogelijk worden de jongeren gechanteerd met filmpjes van hun misbruik (sexting en grooming).

Een 13-jarige jongen verblijft in een instelling voor jeugdzorg. Samen met een paar andere jongeren van rond zijn leeftijd, wordt hij via social media uitgenodigd voor een feestje bij een 'vriend'. Ze worden opgehaald en de volgende ochtend weer thuisgebracht. Na dit feestje zij ze vaker bij de vriend, een man van 30 jaar, te vinden. Hij stelt zijn huis open voor jongelui die het thuis niet naar hun zin hebben, zoals hij zelf zegt. Hij helpt hen 'graag', bijvoorbeeld bij het vervoer naar een afspraak of aan een slaapplek. Bij de volwassen man mag alles, er zijn geen regels. Er zijn drank en drugs in overvloed. En onder invloed is er seks. Soms met de man, maar steeds vaker ook met zijn 'vrienden'. En dan zijn er nog die kleine klusjes. Even iets wegbrengen of iets jatten. De politie houdt de jongeren steeds vaker aan voor zwartrijden, diefstal of vernieling. In hun omgeving begint op te vallen dat ze vaak afwezig zijn en veranderd zijn in hun gedrag. De jongens vinden het fijn een alternatief te hebben voor de opvanginstelling of thuis. Na een tijdje gaat echter de vrijheid en de lol er af. De verwachtingen van hun 'vriend' en zijn vrienden worden steeds hoger en dwingender. Seksueel grensoverschrijdend gedrag wordt seksueel misbruik.

Dergelijke situaties willen we voorkomen en, indien ze zich tot voordoen, zo snel mogelijk beëindigen. De complexiteit van de situatie vereist daarvoor een integrale aanpak met meerdere partners, gericht op zowel het kind als diens omgeving en voor een langere periode.

2 Hoe: Missie, strategie en doelen Preventie met Gezag

2.1 Missie

Het is onze ambitie om te bereiken dat er minder jongeren betrokken raken bij criminaliteit, er niet verder in afglijden of weer op een goede manier re-integreren in de maatschappij. Daardoor hebben deze jongeren kans op een betere toekomst met meer perspectief. Deze jongeren kunnen daarmee ook een positief rolmodel zijn voor anderen: ze laten zien dat er alternatieven zijn voor criminaliteit die beter zijn en dat het mogelijk is om er uit te stappen.
Als samenleving laten we hiermee zien dat we betrokken zijn, dat we kansen bieden en dat we ook begrenzen wanneer dat nodig is. Dit komt ten goede aan de jongeren zelf, aan hun omgeving en aan de (veiligheid van de) samenleving als geheel.

We bedden deze aanpak Preventie met Gezag in binnen het programma Leefbaarheid en Veiligheid. We sluiten aan op de veranderstrategie die we voor dit integrale programma hanteren, zie onderstaand.

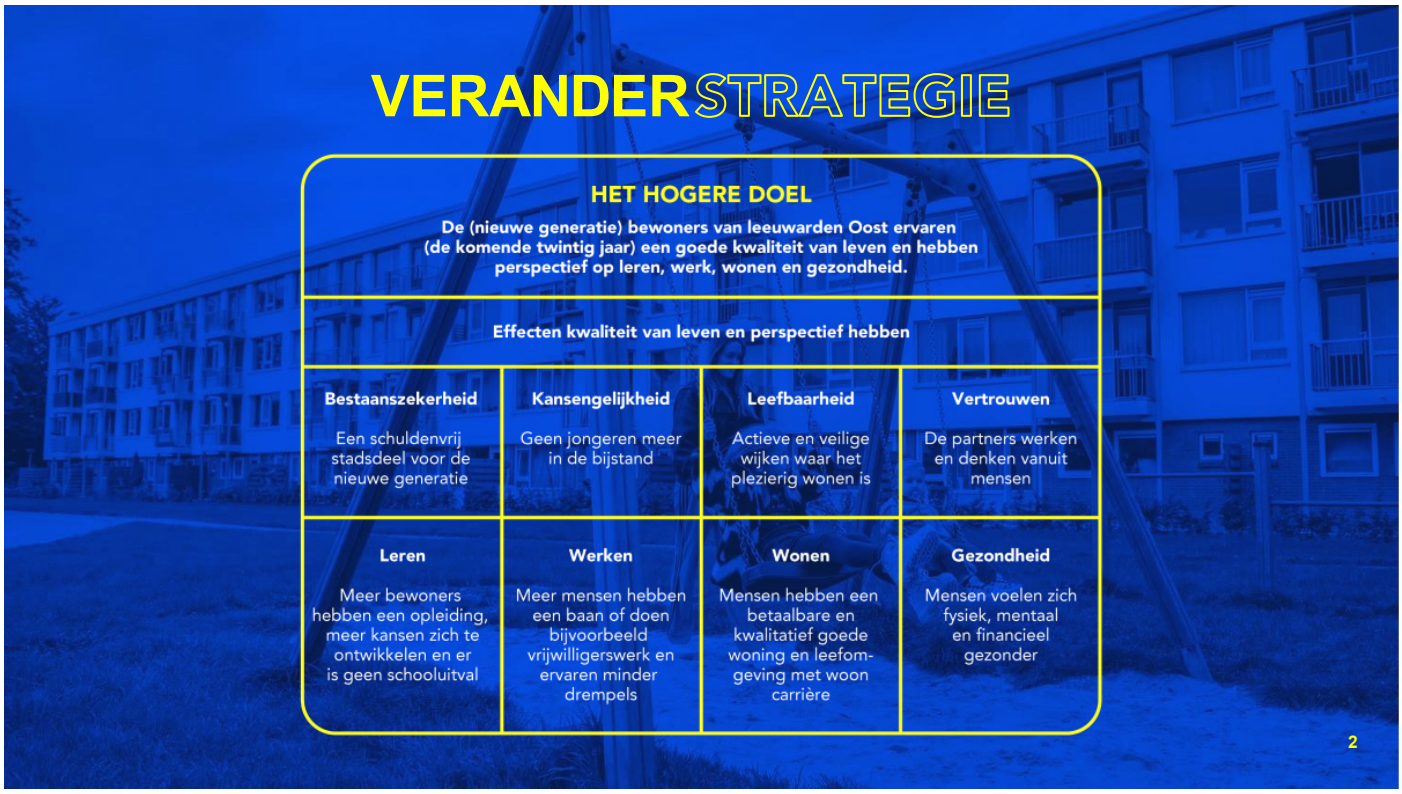

2.2 Hoofddoelen

De hoofddoelen van het programma zijn:
- Minder jongeren in Leeuwarden Oost belanden in de criminaliteit;
- Jongeren die in aanraking zijn gekomen met criminaliteit, glijden er niet verder in af;
- Jongeren die met criminaliteit in aanraking zijn gekomen, re-integreren beter in de maatschappij.

Kennisdeling met andere gemeenten en partners
De kennis en ervaringen die we opdoen in het kader van Preventie met Gezag willen we vanzelfsprekend ook benutten in de andere wijken van Leeuwarden en delen met de andere Friese en noordelijke gemeenten. De focus van Preventie met

Gezag is nu eerst op het gebied Leeuwarden Oost, maar we zien het als vanzelfsprekend om dat wat we met elkaar leren en opbouwen te delen met anderen. Gemeente Leeuwarden is samen met een aantal partners actief in regionale en landelijke (kennis)netwerken en samenwerkingen. Deze netwerken, bijvoorbeeld het Friese overleg voor OOV-ers van alle gemeenten, zullen wij actief opzoeken om onze kennis te delen. Wij stellen onze kennis en ervaringen ook graag ter beschikking via (evt. nader te ontwikkelen) learning communities.

2.3 Strategie

Door de zichtbaarheid, daadkracht en samenwerking van professionals te verbeteren, streven we er naar eerder zorgelijke signalen te kunnen oppakken en afglijden te voorkomen. Onze strategie is daarbij gebaseerd op de volgende overtuigingen:

- **Ontschot werken:** in de reguliere aanpak werken verschillende partijen vaak nog te 'geschot': binnen hun eigen kader, takenpakket en financieringssystematiek. Dit is begrijpelijk vanuit de manier waarop onze ketens (justitieel, zorg- en veiligheid, sociaal) zijn ingericht. En vaak kan het ook op die manier. Echter, wanneer we het hebben over onze doelgroep van preventie met gezag constateren wij dat deze partijen veel meer gezamenlijk moeten optrekken om écht perspectief te bieden aan jongeren. Dat betekent dat we een gezamenlijk doel voor ogen hebben met een gezamenlijke ambitie, en dat we daar gezamenlijk aan gaan werken. Door letterlijk samen aan tafel te zitten, zowel op tactisch als op operationeel niveau, en door elkaars expertise vaker en eerder in te zetten. We kijken over onze eigen grenzen heen en werken aan systeemdoorbraken. Hiermee verbinden we preventie aan repressie, werken we zowel praktisch van onderop als tactisch van bovenaf. En verbinden we ons gezamenlijk aan het doel om jongeren uit de criminaliteit te houden of te krijgen. Vanuit onze eigen rol, maar in een gezamenlijk commitment. Dit uit zich in het oprichten van een multidisciplinair team waarin al onze kernpartners zitting hebben. Vanuit dit team worden de verschillende interventies voorbereid, uitgezet, opgevolgd en geëvalueerd;
- **Versterkte inzet**: met meer mensen kan je meer doen, zonder dat je opnieuw het wiel moet uitvinden. We vergroten onze capaciteit op een aantal plekken omdat we weten dat het werkt: meer jongerenwerkers, wijkagenten, (jeugd)reclasseerders, sociaal werkers en straatcoaches kunnen meer jongeren bereiken en meer aandacht aan hen besteden. Dat geldt ook voor de partijen die de voorwaarden scheppen om te kunnen handelen: OM, rechtbank, Regiecentrum Bescherming en Veiligheid, Zorg- en Veiligheidshuis Fryslân, RIEC Noord Nederland en gemeente (juridische- en beleidsafdeling). Uitbreiding van deze capaciteit betekent dat er ruimte komt om zaken sneller op te pakken en zorgvuldiger met elkaar de juiste inzet te bepalen;
- **Onderzoek**: van sommige fenomenen weten we dat ze ook in Leeuwarden voorkomen, maar we hebben er zelf nog onvoldoende zicht op om direct een aanpak voor te stellen. Onze overtuiging is dat we ook aandacht moeten besteden aan deze 'witte vlekken', om te voorkomen dat hierdoor nog grotere problematiek ontstaat. We zijn dus voornemens om in eerste instantie onderzoek te laten doen naar verschillende fenomenen, zodat vervolgens een aanpak kan worden opgesteld. We hebben het dan in ieder geval over onderzoek naar wapens en drugs(handel) rondom scholen en onderzoek naar criminele families. Ook willen we onderzoeken of het mogelijk en wenselijk is een vorm van wijkrechtspraak in te voeren in Leeuwarden.

Wat we *niet* hebben gedaan, is allerlei losse projecten optuigen. Dat lijkt vaak een makkelijke en snelle manier, maar onze inschatting is dat daarmee te weinig samenhang wordt bereikt waardoor het uiteindelijke effect gering is. Onze insteek is om gedurende dit programma de samenwerking tussen partners en de samenhang in onze gezamenlijke inspanningen centraal te zetten en als basis te zien. Immers, de wereld is voortdurend in beweging en hiermee behouden we de slagkracht en flexibiliteit om onze inzet daar op af te stemmen.

Dit maakt ook dat de gemeente vanaf de start alles in gezamenlijkheid met de partners heeft gedaan: het verkennen van de mogelijkheden van dit programma, het analyseren van de Leeuwarder situatie en het opzetten van een basisstructuur

van waaruit wij onze interventies gaan inzetten. Dat was niet altijd makkelijk, maar wel doeltreffend en in onze ogen noodzakelijk. Hierdoor is ons proces intensief geweest en heeft het veel gevraagd van alle partners, maar kwamen we ook met elkaar steeds dichter tot de kern van wat we willen doen. Waar ieder van ons begon met een vraag (en een belang) vanuit de eigen organisatie, zijn we gaandeweg met elkaar tot een gedragen voorstel gekomen. Op natuurlijke wijze ontstond hieruit ook het beoogde (tactische) programmateam met afgevaardigden van alle kernpartners. Dit team zal met elkaar de kern vormen van de uitvoering van Preventie met Gezag.

2.4 Netwerk

Betrokken partij:	Rol en verantwoordelijkheid:
Gemeente Leeuwarden	Regievoerder en coördinator Operationele inzet: handhavers, straatcoaches, OOV-ers, jongerenteam en leerplicht Beleidsafdelingen: Juridische en Veiligheidszaken, Inkomen, Sociaal Domein team Wmo, jeugd, armoede, Onderwijs.
RIEC Noord Nederland	Het doel van het RIEC is het tegengaan van ondermijning door het versterken van de informatiepositie, het vergroten van de bewustwording en weerbaarheid en het bieden van advies en ondersteuning. Het RIEC heeft onder andere diverse leerlijnen met materiaal dat kan worden ingezet als voorlichting, bewustwording en handreikingen aan jongeren, hun ouders, scholen, gemeenten en andere professionals. Momenteel loopt er een fenomeenonderzoek naar jonge aanwas in Noord-Nederland. De uitkomsten hiervan kunnen worden gebruikt in de verdere uitwerking van Preventie met Gezag. In RIEC verband wordt in 2022/ 2023 een fenomeenonderzoek uitgevoerd naar Cybercriminele jeugdnetwerken. Doel van het onderzoek is om lokale veiligheidspartners handvatten te bieden om *gezamenlijk* zicht te krijgen op cybercriminele jeugdnetwerken en mogelijkheden voor de integrale aanpak daarvan.
Openbaar Ministerie	Het Openbaar Ministerie (OM) is belast met de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde en met andere bij de wet vastgestelde taken. In de uitvoering van die kerntaak heeft het OM de volgende hoofdtaken: - leiding geven aan de politie bij het opsporen van strafbare feiten; - zonder tussenkomst van een rechter afdoen van strafbare feiten; - strafbare feiten vervolgen en verdachten voor de rechter brengen; - strafrechtelijke beslissingen (straffen en maatregelen) aanleveren voor tenuitvoerlegging; Het OM ontwikkelt beleid, onder meer in het driehoeksoverleg, over het veiligheidsbeleid in de gemeente. Het gaat daarbij over de taakuitvoering van de politie. De beleidsofficier van justitie vertegenwoordigt in dit overleg het OM.
Politie Basisteam Leeuwarden	De politie zet samen met netwerkpartners in op het voorkomen van (herhaald) dader- en slachtofferschap van jeugdigen in de (georganiseerde en ondermijnende) criminaliteit. Hiertoe werkt de politie tijdig samen met de betrokken partners op een aantal momenten:

	- De politie is een partner in de wijkgerichte en domeinoverstijgende aanpak Preventie met gezag; . - 'Samen op in acuut:' de politie trekt met netwerkpartners vanuit zorg en straf vanaf het eerste uur samen op bij meldingen en incidenten m.b.t. (risico)jongeren en (problematische) jeugdgroepen. Waar mogelijk worden lichte zaken van minderjarigen licht afgedaan (bijv. via een Reprimande of een Halt-afdoening) en buiten het strafrecht gehouden. - De politie meldt zorgen over kwetsbare/ risicojongeren en risicosituaties (zowel offline als online) bij (zorg)partners, met een omschrijving van de context in feiten en omstandigheden, zodat zo snel mogelijk passende maatregelen kunnen worden genomen, zoals het opstarten van hulpverlening en ondersteuning voor de jeugdige/ het gezin. - Bij samenloop van ernstige zorg en straf, of bij twijfel over de in te zetten interventie, kan op elk moment actie-overleg plaatsvinden tussen de partners zorg en straf. - Bij toenemende complexiteit en risico neemt de politie deel aan casus-overleggen binnen de Zorg- en Veiligheidshuizen. **Concrete bijdrage** • Inzet van agenten in de wijk • Beter zicht op jeugdgroepen • Verdere samenwerking met o.a. Veilig Thuis, jeugdzorg en GGZ • Lokale kennis en kunde • Extra capaciteit voor opsporing of analyse
Regiecentrum Bescherming & Veiligheid, afdeling jeugdreclassering	Ambitie voor Preventie met Gezag is om kennis en kunde vanuit de jeugdstrafrechtketen naar voren te halen en meer in preventieve zin toe te voegen in de vorm van advies of begeleiding aan jongeren die af dreigen te glijden. Hierdoor zal de effectiviteit van de aanpak toenemen en herhaling van risicogedrag voorkomen kunnen worden. Het uitdragen van kennis van de justitiële keten samen met de systeem/gezinsgerichte benadering helpt de hulpverlening in het voorliggend veld om vroegtijdig te acteren. Vanuit een wijkgericht aanbod kan er nog beter aangesloten worden bij het voorkomen van herhaling bij een veranderende doelgroep, het aanhaken op nieuwe ontwikkelingen en het verweven van deze ontwikkelingen in het aanbod.
Drie reclasseringsorganisaties 3RO	Ambitie voor Preventie met Gezag in het intensiveren van reclasserings-inzet voor (omgevings)advies, toezicht, werkstraf en justitiële interventies om doorgroei te voorkomen of de misdaadcarrières te doorbreken met eveneens de insteek pré-reclasseren, het uitvoeren van multidisciplinair toezicht, deelname aan gebiedsgerichte casuïstiek, verbinding maken tussen zorg en straf, signalering en interveniëren bij uitstroom ex-gedetineerden (om toe te werken naar gedragsverandering, het doorbreken van (de vicieuze cirkel) van detentie en recidive ten behoeve van een succesvolle re-integratie.
Raad voor de Kinderbescherming	Denkt mee bij zaken waarin de veiligheid van kinderen in het geding komt of ontwikkelingsdreiging ontstaat. Kan dit vaak vanuit reguliere

	werkwijze doen, maar voelt zich betrokken bij de aanpak en is beschikbaar wanneer dat nodig is als het gaat om het primaire proces. Wil bijdragen aan beleids- en methodiekontwikkeling. De RvdK komt in de strafrechtketen door het doen van onderzoek na een aanhouding laat in beeld, maar kan juist door terug te kijken info leveren omtrent het proces wat jongeren doorlopen richting delinquent gedrag. Vanuit de RvdK is een onderzoek gestart naar het ontstaan van delinquent gedrag in Noord- Nederland (Hanzehogeschool). Welke herkenbare factoren hebben een mogelijk voorspellende waarde waar op geacteerd zou kunnen worden. Een van de doelen is te komen tot een hands- on signaleringslijst, aanvullend op reeds bestaande. De gegevens die naar voren komen zullen gedeeld worden met het project in Leeuwarden.
Zorg en Veiligheidshuis Fryslân	Faciliteren en ondersteunen multidisciplinaire netwerksamenwerking tussen justitiële partners, zorgpartners en gemeenten bij complexe ketenoverstijgende veiligheidsproblematiek op het snijvlak van zorg en veiligheid. Primaire taak is voeren procesregie bij de meest lastige veiligheidsproblemen. Zonder de verantwoordelijkheden van partners over te nemen en zonder formele doorzettingsmacht of hiërarchische macht dragen zij oplossingen aan voor gecoördineerde actie, bewaken de uitvoering en kwaliteit van de in gezamenlijkheid gemaakte afspraken en forceren vooruitgang als het proces stagneert. Justitiepartners, zorgpartners en gemeenten voeren de interventies in samenhang uit. Daarnaast heeft het ZVHF een adviserende en ondersteunde rol in de casuïstiek. Hierbij dragen we kennis, expertise en vaardigheden over. Op basis van casuïstiek en kennis brede netwerk in beeld brengen trends, knelpunten, succesfactoren e.d. en met advies bij de juiste partners adresseren. Tot slot bijdragen aan projecten en beleidsontwikkeling.
Amaryllis: Jongerenwerk en wijkteams	Vanuit Amaryllis is zowel het jongerenwerk als de sociale wijkteams betrokken. Het jongerenwerk richt zich op een laagdrempelige manier op het voorkomen van het afglijden van jongeren en mocht dit wel gebeuren om de jongeren te ondersteunen er weer op het rechte pad te krijgen. Jongerenwerkers zijn breed aanwezig, op straat, in de wijk, op school én ook online om een vertrouwensband met de jongeren op te bouwen, te signaleren en te ondersteunen dit op individueel- en op groepsniveau. Dit alles gebeurt op een flexibele en vraaggericht manier. Vanuit dit plan zijn we nog meer en breder inzetbaar en is er nog meer afstemming met alle partners waardoor signalen nog sneller gedeeld en met elkaar aangepakt worden. De wijkteams van Amaryllis zijn voor alle bewoners van Leeuwarden met diverse hulpvragen. Ze zijn er voor de toegang naar het JET (Jeugdexpertteam, dat de toegang is tot specialistische jeugdhulp), Wmo, schuldhulpverlening en verzorgen basisondersteuning, dit alles zowel individueel als ook collectief. Dit alles in samenwerking met ketenpartners in de wijk. In dit project zal de sociaal werker meer outreachend aan de slag gaan en zal de expertise vergroot moeten worden op het gebied van criminaliteit en ondermijning. De samenwerking met betrokken partijen zal geïntensiveerd worden. Waarin preventief werken een belangrijk aspect zal zijn. Daarnaast ligt er een belangrijke taak om ook de ketenpartners

	in de vijf wijken mee te nemen en te betrekken bij dit project, denk hierbij aan scholen, buurthuizen, wijkpanels, sportverenigingen etc.
Stichting HALT	Halt richt zich al meer dan veertig jaar op het voorkomen en bestraffen van jeugdcriminaliteit. Vanuit de overtuiging dat jongeren een tweede kans verdienen. Onder jeugdcriminaliteit verstaan wij: gedrag van jongeren van 12 tot 23 jaar waarmee bepaalde - in wetten vastgelegde - normen worden overtreden en waarop een straf staat. Halt heeft de wettelijke taak om strafbaar gedrag onder jongeren aan te pakken, zonder dat de jongere een strafblad krijgt. De jongere krijgt letterlijk een tweede kans. Zo'n 15.000 jongeren per jaar krijgen een Halt-interventie opgelegd. Hiernaast zijn er ook nog veel jongeren die door de school, de sportvereniging of de gemeente worden doorverwezen na het vertonen van grensoverschrijdend gedrag. De jongeren worden doorgestuurd naar Halt voor één van de preventieve Halt-interventies. Naast deze individuele interventies geeft Halt ook voorlichtingen op scholen, sportverenigingen of in de wijk. En doen we samen met partners mee aan een projectmatige of wijkgebonden aanpak die is gericht op een veilige samenleving. Hierdoor zijn medewerkers van Halt goed op de hoogte van wat er speelt onder jongeren en wat de nieuwste trends zijn.

3 Wat: Aanpak

3.1 Hoofdlijnen

De aanpak kent drie hoofdlijnen:

1. Voorkomen dat jongeren in de criminaliteit belanden;
2. Voorkomen dat jongeren die in de criminaliteit zitten, er verder in afglijden;
3. Zorgen dat jongeren die in de criminaliteit hebben gezeten op een goede manier kunnen re-integreren

Wij kiezen voor deze drie hoofdlijnen omdat deze in onze optiek het hele spectrum omvatten: van jongeren die risico lopen de criminaliteit in te gaan, tot jongeren bij wie het flink is misgegaan en die we op een goede manier willen laten terugkomen in de maatschappij.

Daarnaast willen we onderzoek gaan doen naar een paar specifieke fenomenen waarop we nog onvoldoende zicht hebben. Ook organiseren we een aantal zaken die randvoorwaardelijk zijn voor het slagen van de aanpak en het compleet maken van de levensloopaanpak.

Voor al deze drie lijnen geldt dat er per lijn zowel preventieve als repressieve interventies mogelijk zijn. Bij de eerste lijn zal het zwaartepunt liggen op preventieve inzet, maar het is voorstelbaar dat in een preventief stadium bijvoorbeeld toch al de expertise (en het gezag) van reclassering worden ingezet om risicofactoren voor delictgedrag te duiden en te verminderen en om het signaal af te geven aan de jongere dat er consequenties zitten aan zijn of haar gedrag. Bij de derde lijn zal het zwaartepunt op stevige begeleiding bij re-integratie liggen, maar juist bij terugkeer in de maatschappij is het van essentieel belang om ook oog te hebben 'zachte' factoren die maken dat iemand in zijn leven perspectief ervaart.

Schematisch ziet dit er als volgt uit (zie volgende pagina):

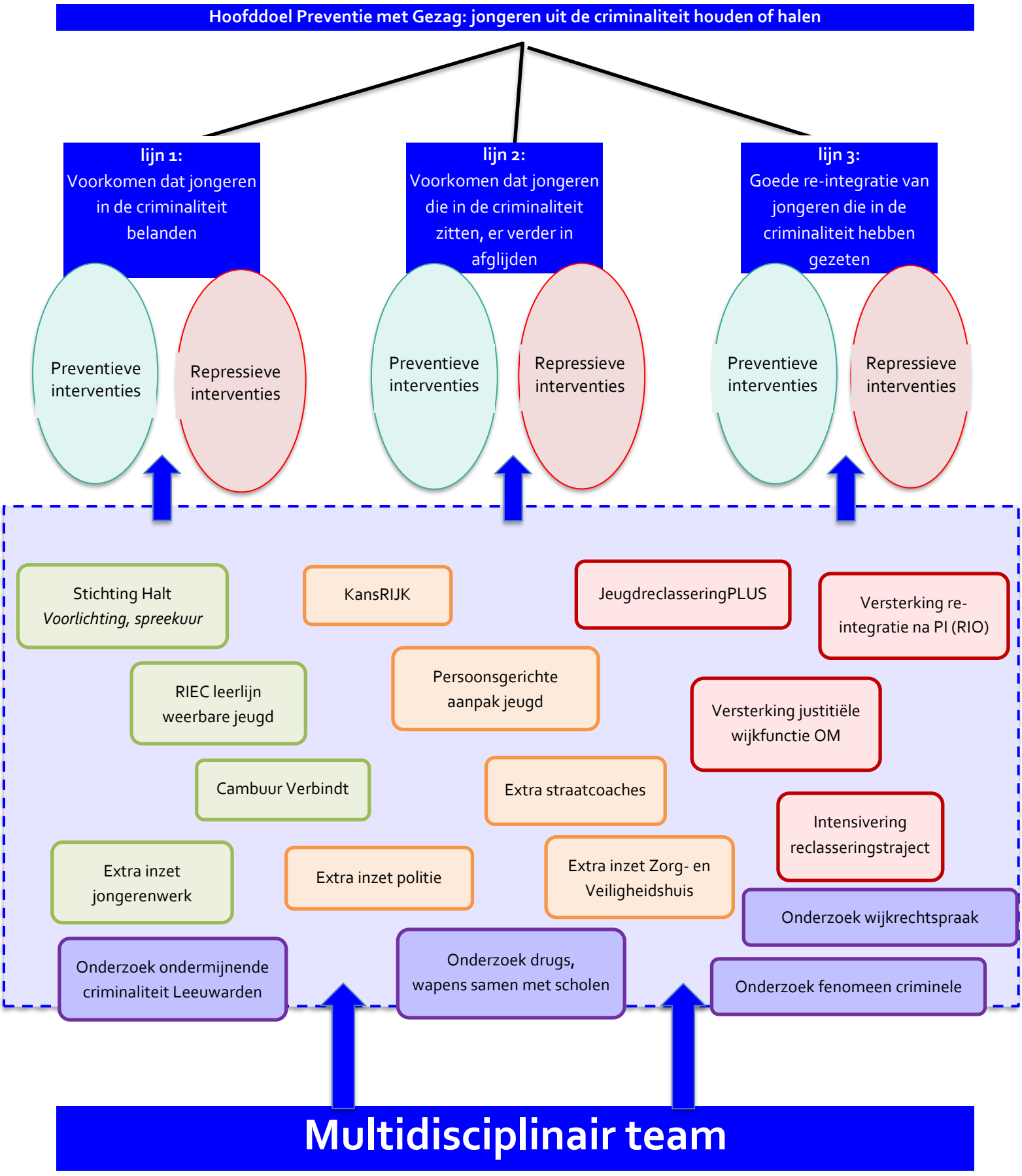
Hoofddoel Preventie met Gezag: jongeren uit de criminaliteit houden of halen
lijn 1:
Voorkomen dat jongeren in de criminaliteit belanden
lijn 2:
Voorkomen dat jongeren die in de criminaliteit zitten, er verder in afglijden
lijn 3:
Goede re-integratie van jongeren die in de criminaliteit hebben gezeten
Preventieve interventies
Repressieve interventies
Preventieve interventies
Repressieve interventies
Preventieve interventies
Repressieve interventies
Stichting Halt
Voorlichting, spreekuur
KansRIJK
JeugdreclasseringPLUS
Versterking re-integratie na PI (RIO)
RIEC leerlijn weerbare jeugd
Persoonsgerichte aanpak jeugd
Versterking justitiële wijkfunctie OM
Cambuur Verbindt
Extra straatcoaches
Intensivering reclasseringstraject
Extra inzet jongerenwerk
Extra inzet politie
Extra inzet Zorg- en Veiligheidshuis
Onderzoek wijkrechtspraak
Onderzoek ondermijnende criminaliteit Leeuwarden
Onderzoek drugs, wapens samen met scholen
Onderzoek fenomeen criminele
Multidisciplinair team

Multidisciplinair team

Projectteam: Gemeente, Politie, Amaryllis, Regiecentrum & jeugdreclassering, Reclassering (3RO), OM

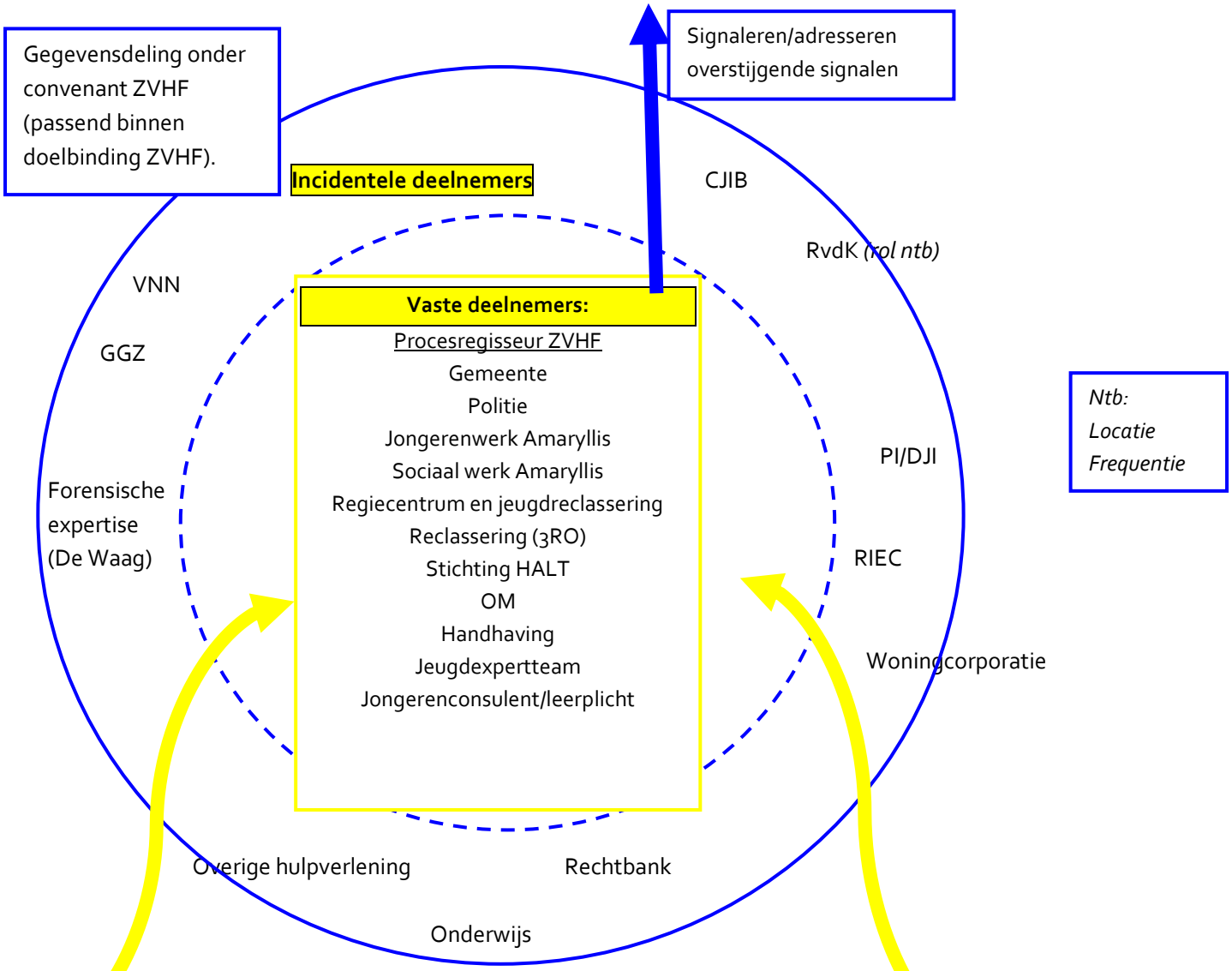

Verder oppakken in regulier traject:
Reguliere hulpverlening
Schuldhulpverlening
Regulier traject in gedwongen kader
Regulier onderwijstraject
…
…

Verder oppakken in specialistisch traject:
Strafrechtelijk traject
Bestuursrechtelijk traject
RIEC ondermijningsaanpak
…
…

3.2 Geoperationaliseerde doelen, inspanningen, resultaten en impact

Randvoorwaarde 1: De levensloopaanpak wordt sluitend gemaakt. Hierdoor zijn kinderen, jongeren en jongvolwassenen tijdig in beeld vanuit zowel preventief als repressief oogpunt en wordt er een aanpak op maat ingezet.

Interventies	*Resultaat/bijdrage aan doel*	*Q3 2022*	*Q4 2022*	*Q1 2024*	*Q2 2023*
Oprichting en inrichting multidisciplinair team (zie toelichting in kader)	Partners werken ontschot en integraal samen aan inzet van preventieve en repressieve maatregelen		X		
Werven projectleider Preventie met Gezag	Coördinatie en bewaken voortgang programma	X			
Inzet procesregisseur en procesondersteuner	Coördinatie multidisciplinair team en de daarin besproken casuïstiek		X		
Inzet gemeentelijke veiligheidsspecialist	Bestuurlijke aanpak criminaliteit in dit gebied (o.a. woningsluitingen, LOD's, demonstraties/ongeregeldheden, aanpak relschoppers, aanpak oud&nieuw, afstemming politie en handhaving)		X		

Oprichten Multidisciplinair Team

Overkoepelend aan onderstaande interventies is het vormen van een **multidisciplinair team** in het gebied Leeuwarden Oost. In dit team zitten professionals van verschillende partijen die reeds actief zijn in de wijken: politie, jongerenwerk, wijkteam, (jeugd)reclassering en jeugdbescherming, OM, Zorg- en Veiligheidshuis Fryslân (procesregie en trajectbegeleiding), scholen en gemeente. Zij kennen de wijk en haar inwoners al, en kunnen door structureel met elkaar samen te werken in dit team sneller en makkelijker gebruik te maken van elkaars expertise. Vaak werken deze partijen nu immers nog vanuit hun 'eigen' domein, financiering en fysieke werkplek. Zo kan het zijn dat meerdere partijen bezig zijn met een jeugdige (tegelijk of op elkaar volgend) zonder dat dat optimaal is afgestemd. Niet omdat men dat zo wil, maar omdat ons zorg- en veiligheidsdomein zo zijn georganiseerd. Alle betrokken partijen herkennen dit knelpunt en willen dit graag anders doen. Met het inrichten van dit team doorbreken we dat. De professionals blijven werk doen wat ze nu al doen, en leveren vanuit Preventie met Gezag hierop een plus: extra inzet in uren, extra inzet in samenwerking en extra inzet op een integrale aanpak. Daarbij kan ook gezamenlijke scholing worden ingezet om zo echt gezamenlijk en integraal op te trekken. Zo veel mogelijk gericht op preventie, en waar nodig ook met inzet van gezag. Informatiedeling is daarbij één van de belangrijkste systeemdoorbraken, dit staat tevens in de top 15 van systemdoorbraken op wet- en regelgeving vanuit het Nationaal Programma Veiligheid en Leefbaarheid. Deze doorbraak zou ook ten goede komen aan de op te richten multidisciplinaire teams in Leeuwarden Oost. Schematische weergave te vinden op vorige pagina.

Randvoorwaarde 2: we hebben meer zicht op het vóórkomen van specifieke criminaliteitsproblematiek.

Interventies	*Resultaat/bijdrage aan doel*	*Q3 2022*	*Q4 2022*	*Q1 2023*	*Q2 2023*
Onderzoek naar ondermijnende criminaliteit in Leeuwarden/Friesland (Tops/ Van der Torre)	Zicht krijgen op vóórkomen ondermijnende criminaliteit en vervolgens aanpak bepalen			X	

Onderzoek naar fenomenen in criminele families in Leeuwarden	Zicht krijgen op vóórkomen criminele families en vervolgens aanpak bepalen			X	
Onderzoek naar wapens, drugs rondom scholen	Zicht krijgen op vóórkomen wapens en drugs rondom scholen en vervolgens aanpak bepalen			X	
Monitoring: 0-meting preventie met gezag (gehele programma)	Zicht krijgen op startsituatie, zodat de effectiviteit van de interventies gemeten kan worden in vervolgmetingen		X		
Onderzoek naar wenselijkheid en mogelijkheid voor inzet van (een vorm van) wijkrechtspraak	Zichtbare en snelle afhandeling van zaken in de wijk			X	

Doel 1: kinderen, jongeren en jongvolwassenen belanden niet in de criminaliteit.

Interventies	*Resultaat/bijdrage aan doel*	*Q3 2022*	*Q4 2022*	*Q1 2023*	*Q2 2023*
Inzet leerlijn Weerbare Jeugd door RIEC (op scholen, aan ouders, bij andere organisaties)	Snellere signalering, daardoor eerder aanpak mogelijk. Aanreiken handvatten hoe hiermee om te gaan		X		
Inzet Cambuur Verbindt	Laagdrempelige aanpak voor jonge Cambuursupporters	X			
Extra inzet jongerenwerk	Snellere signalering, daardoor eerder aanpak mogelijk		X		
KansRIJK	Preventieve inzet (forensische) expertise van jeugdreclassering om (herhaling van) risicovol delictgedrag te voorkomen, inzet op vroegtijdig signaleren van zorgwekkende signalen, aanpakken patroon i.p.v. symptomen. Inzet: consultatie & advies, samen op huisbezoek, begeleiding 3-6 maanden.		X		
Extra inzet jongerenwerkers in Leeuwarden Oost	Jongerenwerk is meer in de wijken aanwezig en kan gerichter contact leggen met jongeren, signaleren op risicogedrag, vertrouwensband opbouwen en gericht interventies plegen. Jongerenwerk is reeds aanwezig op scholen en werkt samen met oa Stichting HALT, online programma's, Cambuur.		X		
Extra inzet straatcoaches (handhavers)	Extra inzet onder andere gericht op zicht houden op jeugdgroepen, voorkomen afglijden, in kaart brengen groepen en samenwerking met en informatievoorziening aan ketenpartners.		X		
Cambuur Verbindt	Samenwerking tussen jongerenwerk en Cambuur, gericht op talentontwikkeling, gezondheid, integratie en leefbaarheid. Richt zich mede op jongeren die (potentiële) harde kern of relschoppers kunnen worden.	X			

Doel 2: kinderen, jongeren en jongvolwassenen glijden niet verder af in de criminaliteit.

Interventies	*Resultaat/bijdrage aan doel*	*Q3 2022*	*Q4 2022*	*Q1 2023*	*Q2 2023*
KansRIJK	Inzet vanuit jeugdreclassering wordt naar voren gehaald, waardoor deze expertise eerder kan worden ingezet ter voorkoming van verder afglijden	X			
Persoonsgerichte aanpak jeugd	Integrale en intensieve aanpak op jongeren die in beeld zijn vanwege risico op afglijding in criminaliteit	X			
Extra inzet straatcoaches	Meer zichtbaar zijn op straat, actief jongeren aanspreken op risicovol of grensoverschrijdend gedrag. Zowel preventief als (wanneer nodig) repressief benaderen	X			
Extra inzet politie	Meer agenten in de wijk, beter zicht op jeugdgroepen, samenwerking in het multi-team, lokale kennis en kunde vergroten en extra capaciteit voor opsporing en analyse			X	
Extra inzet sociaal werkers	Sociaal werkers bieden begeleiding en ondersteuning aan jongeren en hun omgeving op alle leefgebieden. Daarnaast zijn ze de toegang tot aanvullende (specialistische) hulpverlening. Sociaal werkers kennen de wijkbewoners goed, signaleren veel en kunnen zelf hulp bieden of passende hulp inschakelen.	X			
Inzet Stichting HALT	Voorlichting, training en deskundigheidsbevordering op signaleren van (risico's op) crimineel gedrag en bieden van handvatten hoe hiermee om te gaan. Vergroten sociale weerbaarheid jongeren. Combinatie van interventies, te weten de spreekuren op school, de inzet van Halt in de wijk en de deelname aan de jeugdoverleggen.	X			
Jeugdreclassering PLUS	Expertise van jeugdreclassering wordt naar voren gehaald en ingezet nog voordat er sprake is van een (gedwongen) kader. Hierdoor kan het vrijwillig kader gebruik maken van de expertise van jeugdreclassering en kan hiermee voorkomen worden dat er zwaardere inzet nodig is.		X		

Doel 3: jongeren die in de criminaliteit hebben gezeten re-integreren op een goede manier in de maatschappij.

Interventies	*Resultaat/bijdrage aan doel*	*Q3 2022*	*Q4 2022*	*Q1 2023*	*Q2 2023*
JeugdreclasseringPLUS	Recidive (herhaling) voorkomen en werken aan herstel en ontwikkeling. Herstel vanuit en naar de jongere zelf, naar het eigen netwerk, het slachtoffer en de maatschappij		X		
Intensieve begeleiding bij re-integratie na detentie (evt. via Re-integratie Officier RIO)	Betere re-integratie van ex-gedetineerde jongeren door zeer intensieve begeleiding			X	
Versterking justitiële wijkfunctie OM	Versnelling zaken door prioritering en één aanspreekpunt in de wijk		X		
Intensivering reclasseringstrajecten	Versterkte inzet op begeleiding van jongeren		X		

3.3 Communicatie

Wat betreft de communicatie naar inwoners toe sluiten we aan bij de communicatielijnen en -middelen die we reeds hebben vanuit Leefbaarheid & Veiligheid, waaronder een website, nieuwsbrief, sociale media en regelmatige bijeenkomsten met bewoners. De burgemeester en de portefeuillehouder jeugd en tevens coördinerend wethouder voor het programma Leeuwarden Oost zullen vooral het bestuurlijke gezicht naar buiten zijn. Verder vindt afstemming plaats met de betrokken partners over hoe we gezamenlijk de communicatie vormgeven.

4 Waarbinnen

4.1 Relaties

Leeuwarden komt al decennia voor op de 'verkeerde lijstjes' wanneer het gaat om armoede en werkloosheid. Ondanks dat vele inwoners met plezier in Leeuwarden wonen en zich volop ontwikkelen, zijn er delen van de stad waarin dat moeilijker is. Daar heeft niet iedereen gelijke kansen. Dat willen we doorbreken, en met name voor huidige generatie kinderen en jongeren die hier nu opgroeit. Leeuwarden Oost is onderdeel van het nationaal programma Leefbaarheid en Veiligheid. Samen met meer dan 50 partners werken we aan meer perspectief voor inwoners op het gebied van wonen, werken, leren en gezondheid.

	Andere relevante initiatieven	*Beschrijving van de relatie*
1.	Nationaal Programma Leefbaarheid & Veiligheid	Met het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid wordt er vanuit verschillende ministeries geïnvesteerd om de stapeling van problemen aan te pakken en de kloof tussen arm en rijk te verkleinen. Zo wordt er geïnvesteerd in betere volkshuisvesting, het voorkomen van jeugdcriminaliteit (preventie met Gezag) en de aanpak van armoede en schulden. Ook wordt er fors geïnvesteerd in het verbeteren van de onderwijskwaliteit en de versterking van scholen met veel leerachterstanden.
2.	Rijke Schooldag/Kansrijke Start/Gelijke Kansen Alliantie	Leeuwarden Oost is onderdeel van de 45 koplopersgemeenten. Binnen het Programma Leeuwarden Oost gaan we invulling geven aan de Rijke schooldag waarin we beginnen met 2 uur extra lestijd op 10 IKC's voor 2000 leerlingen. Uiteindelijk willen we toewerken naar 10 uur op 10 IKC's voor minimaal 10 jaar. Dit draagt ook bij aan dat kinderen meer ontwikkelmogelijkheden krijgen en minder op straat zijn.
3.	Gezinslab	Het gezinslab wil de komende 10 jaar gezinnen in de Leeuwarder Oost wijken effectiever helpen bij het oplossen van problemen. Het gaat om het aanpakken van de oorzaken van gezondheidsachterstanden. We beginnen met de wijken Bilgaard en Oud-Oost. Het plan is om meer en beter gebruik te maken van ervaringsdeskundigen en beter naar de doelgroep te luisteren, maar ook professionals meer ruimte te geven om maatwerk te leveren. De sociale basis, inclusief de in de wijken aanwezige buurtkamers, wordt ingezet om met gezinnen in gesprek te raken. Vervolgens versterkt het Gezinslab, waar nodig, deze basis, om ook daar hulp te kunnen bieden aan gezinnen. De professionele hulp kan dan mogelijk worden afgeschaald.
4.	Pilot Leeuwarden Schuldenvrij	In de wijken van Leeuwarden Oost bieden we 100 huishoudens de mogelijkheid hun schulden af te lossen en een toekomstplan te maken. Dit sluit aan op de armoede aanpak in Leeuwarden.
5.	Verduurzaming Leeuwarden Oost	We gaan in Leeuwarden Oost de komende 10 jaar 1610 particuliere woningen verduurzamen en daarmee de energielasten verlagen. Ook planten we 1610 bomen in het gebied om het te vergroenen en zo leefbaarder te maken.
6.	Jongeren en werk	Er zitten ruim 250 jongeren in de bijstand in Leeuwarden Oost. We willen met de jongeren kijken wat ze nodig hebben om tot een goed toekomstperspectief naar werk te komen en wat er nodig is om dat in de aanpak te verbeteren. Daarmee stappen we af van reguliere routes en maken we systeemdoorbaken mogelijk.

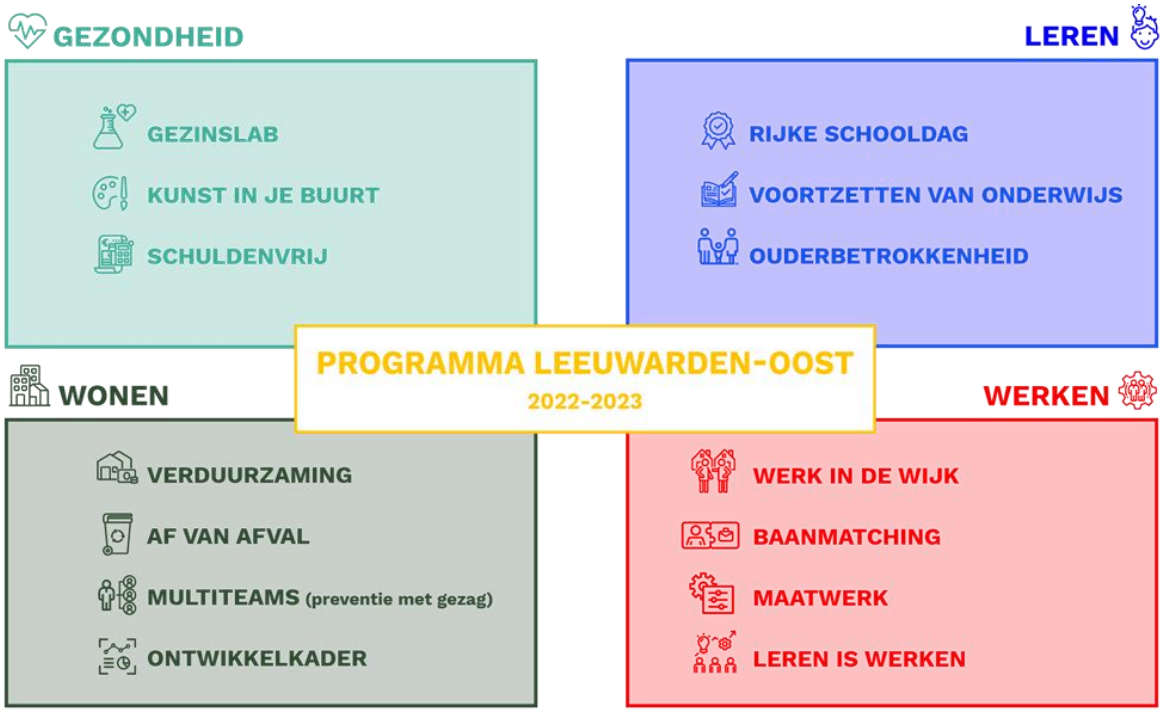

4.2 Afbakening/scope

Preventie met gezag zal een stevig programma onderdeel worden binnen het totaal programma Leeuwarden Oost. Die bestaat uit 4 pijlers, waarbij wonen en veiligheid de meest passende is. Er is ook gemeentebreed een nieuw veiligheidsbeleid in de maak. We sluiten daar op aan, maar niet alles daarin wordt vanuit Preventie met Gezag opgepakt.

4.3 Interne omgeving

De aansturing van Preventie met Gezag vindt plaats vanuit het Programma Leeuwarden Oost. Coördinatie vindt plaats vanuit de pijler wonen met een stevige projectleider voor de multiteams.

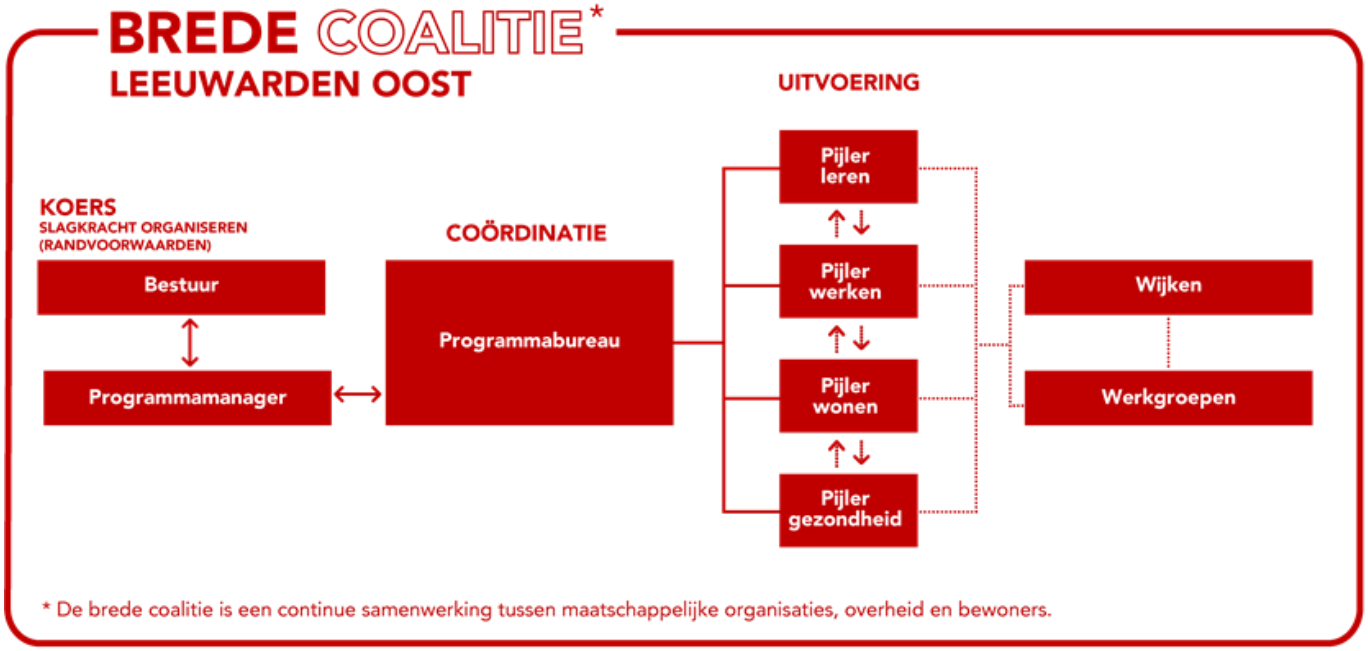

4.4 Externe omgeving

We werken in het Programma Leefbaarheid en Veiligheid met veel partners samen. Het bestuur is voor het programma Leeuwarden Oost opdrachtgevend en als volgt ingericht:

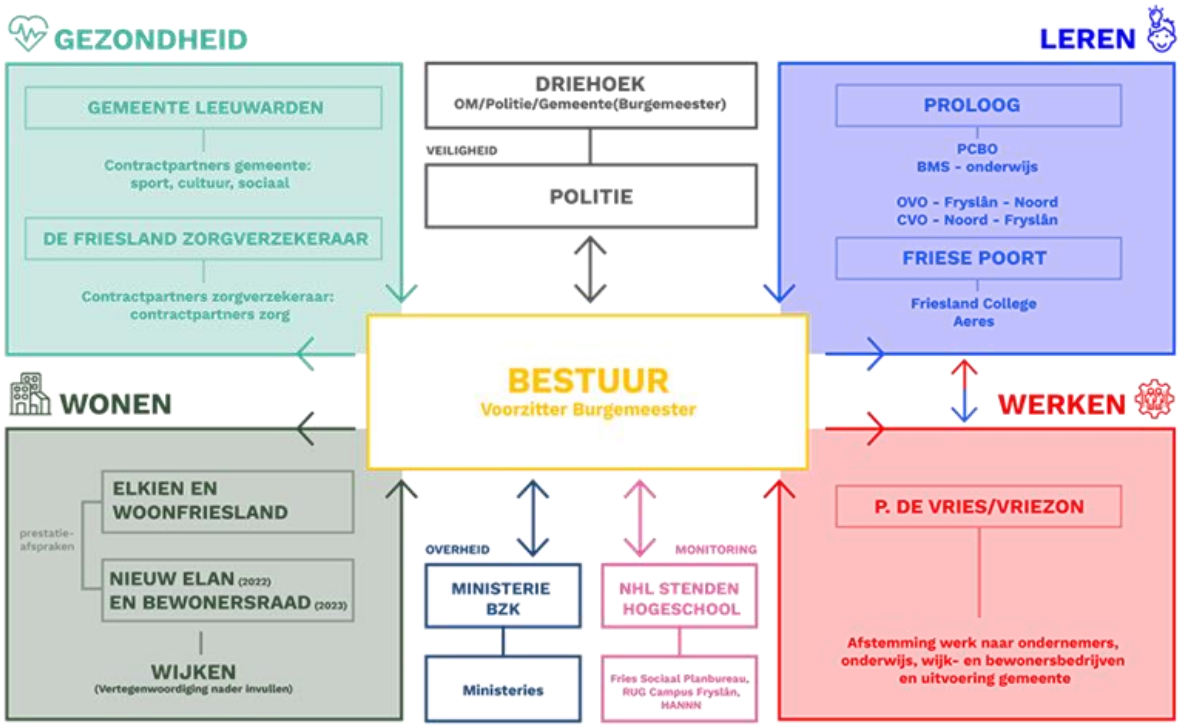

4.5 Kansen en bedreigingen/risicoparagraaf

Risico:	Beheersmaatregel:
Werving nieuwe mensen lastig vanwege krappe arbeidsmarkt.	Tijdig starten met werven, evt. junior medewerkers aannemen en trainen 'on the job'.
Interventies hebben niet het beoogde effect.	Regelmatige monitoring en evaluatie en ruimte (flexibiliteit) om op basis daarvan bij te sturen.
Hoe preventiever de interventie, hoe moeilijker het resultaat meetbaar is.	Middels onafhankelijke, externe monitoring zoeken naar een manier om hier toch zicht op te hebben en mogelijkheden om effecten te meten.
Stigmatisering van jongeren die vanuit dit programma worden benaderd.	Bewustwording, blijven inzetten op aansluiten i.p.v. uitsluiten
Opstopping in de keten doordat de ene partij, vanwege extra inzet, ook meer werk veroorzaakt voor de andere partij.	Partijen die zich committeren aan dit programma moeten hier intern blijvend prioriteit aan geven. Mandaat moet geregeld zijn.
Inzet wijkagenten en hun aanwezigheid in de wijken wordt regelmatig bemoeilijkt omdat deze agenten weg worden geroepen voor andere gebeurtenissen die aandacht vragen zoals de boerenprotesten, corona demonstraties etc.	Prioritering inzet politie voor Leeuwarden Oost
Politieke fluctuaties waardoor er andere keuzes worden gemaakt waardoor goed opgebouwde werkwijzen weer stoppen	Een langjarige aanpak met een brede coalitie aan partners die zich er aan committeert

5 Waarmee

5.1 Middelen

Totaal toekenning gemeente Leeuwarden 2023-2026
Toekenning gemeente Leeuwarden per jaar

Totaal toekenning via justitiële lijn 2023-2026
Toekenning via justitiële lijn per jaar

5.2 Monitoring

We kiezen ervoor om de monitoring onafhankelijk en extern te laten uitvoeren en gaan hiervoor een partij selecteren. De monitoring zal in ieder geval bestaan uit een 0-meting aan de start van het programma, een tussenmeting na 1,5 – 2 jaar en een meting na >3 jaar om daarmee de voortgang goed te kunnen volgen. Indien uit deze metingen blijkt dat sommige interventies onvoldoende effectief zijn, zullen we onze aanpak hierop aanpassen.

Wij willen monitoren of wat we doen ook het beoogde resultaat bereikt. Voor een deel kunnen we daarvoor 'harde' cijfers gebruiken, zoals aantallen misdrijven of meldingen overlast. Maar voor een deel is het moeilijker meetbaar, zeker wanneer het gaat om preventie. We opereren preventief om te voorkómen dat jongeren (verder) de fout in gaan, maar we weten niet zeker welke criminaliteit in welke mate we daarmee hebben weten te voorkomen. Om vast te stellen of onze aanpak effectief is, moet dus een combinatie worden gebruikt van kwantitatieve en kwalitatieve gegevens.

Tussentijds bewaakt de projectgroep de voortgang en rapporteert hierover aan het Bestuurlijk Overleg Leeuwarden Oost. Hierin zijn ook de partners van Preventie met Gezag vertegenwoordigd.

6 Wat niet

6.1 Afbakening

Dit programma vervangt geen reguliere werkzaamheden, maar is bedoeld als een extra impuls bovenop de bestaande inzet. Alle partners in het programma blijven hun reguliere werk doen, en de extra inzet zoals beschreven komt daarbij. Dit betekent dat alle partijen scherp moeten blijven op wat zij vanuit dit programma oppakken en wat onder hun (of andermans) reguliere werk valt. In de praktijk betekent dit dat de deelnemende partners in dit programma hun reguliere werk combineren met de plus vanuit Preventie met Gezag. Bijvoorbeeld: jeugdreclassering blijft haar bestaande trajecten uitvoeren vanuit bestaande financiering, maar kan vanuit Preventie met Gezag meer én preventiever hulp inzetten. Deze plus wordt gefinancierd vanuit het programma.

6.2 Mogelijke ongewenste effecten

Voorkomen moet worden dat dit programma leidt tot (extra) stigmatisering van de jongeren om wie het gaat. We zijn ervan overtuigd dat het nodig is om extra in te zetten op deze groep, zowel preventief als repressief, en tegelijk houden we voor ogen dat we dit doen om hen een beter perspectief te bieden dan een carrière in de criminaliteit. Daarnaast is deze aanpak ook bedoeld om de samenleving veiliger te maken voor iedereen: ook de buurtbewoner, de ondernemer, de passant die slachtoffer is van criminaliteit of overlast ervaart.

Alertheid is voorts gevraagd wanneer de aanpak succesvol blijkt te zijn. De ervaring leert dat op zo'n moment de (politieke) reflex kan zijn om het investeren van middelen te stoppen. Immers, het probleem is kleiner geworden en het geld kan ergens anders aan worden besteed. Het is echter maar zeer de vraag of dat in dit geval wel opgaat. Criminaliteit is een hardnekkig probleem, niet alle aspecten zijn altijd zichtbaar voor de gewone mens en de aanpak ervan vraagt een lange adem. Het is dus essentieel om ons niet blind te staren op (korte termijn) resultaten, maar vooral de structurele aanpak voor ogen te blijven houden.

Bijlage 1 I Kenmerken, gegevens en data over Leeuwarden en Leeuwarden Oost

Kerncijfers sociaal-economisch, fysiek en veiligheid

	Leeuwarden-Oost	Gemeente Leeuwarden	Nederland	Jaar	Bron
Sociaal-economisch					
Totaal inwoners	36.688	125.510	17.591.394	2022	BRP/CBS
Totaal banen (Lisa)	8.284	77.852	9.105.460	2021	LISA
% banen in sectoren met veel laag opgeleiden (Landbouw tot en met Horeca en Overige dienstverlening)	43%	35%	50%	2021	LISA
Inwoners met WW & Bijstand als % 15 tot en met 74 jaar	13%	8%	5%	2020	CBS
Aantal jongeren (18 tot 27 jaar) in de bijstand (t.o.v. totaal aantal jongeren)	7,9%	5,8%	4,3%	2021	CBS
Opleidingsniveau laag	33%	25%	28%	2020	CBS
Gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen (euro) excl. studenten	24.300	28.000	32.300	2020	CBS
Jongeren met schulden	2,0%	1,4%		2020	CBS
Rapportcijfer omgang bewoners met elkaar	6,2	7,0	Nvt	2020	Inwonersenquête
Fysiek					
Bevolkingsdichtheid	2.766	521	517	2020	CBS
Aantal woningen	19.482	62.599	7.891.786	2020	CBS
Gemiddelde woz-waarde	138.000	169.000	271.000	2020	CBS
% corporatiewoningen	42%	29%	29%	2020	CBS
% overige huurwoningen	18%	19%	13%	2020	CBS
Tevredenheid woning	83%	88%	Nvt	2020	Inwonersenquête
Tevredenheid woonomgeving	63%	76%	Nvt	2020	Inwonersenquête
Veiligheid					
% risicojongeren	6,46%	4,70%	5%		Zicht op ondermijning
Rapportcijfer Veiligheidsprestatieindex	6,0	6,8	Nvt	2021	o.a. Politie en IE
Politiemeldingen jeugdoverlast per 1000 inwoners	13,8	13,0		2021	Politie
Politiemeldingen drugsoverlast per 1000 inwoners	9,2	6,0		2021	Politie
Meldingen sociale overlast per 1000 inwoners	17	12		2021	Meldpunt Overlast
Regelmatig en vaak overlast van buren	20%	13%		2021	Inwonersenquête

Regelmatig en vaak overlast rondhangende jongeren	19%	17%		2021	Inwonersenquête
Regelmatig en vaak overlast drugsgebruikers, alcoholisten etc.	18%	12%		2021	Inwonersenquête
Regelmatig en vaak overlast verwarde personen	11%	7%		2021	Inwonersenquête
Signalen bij inwoners over drugshandel	35%	25%		2021	Inwonersenquête
Signalen bij inwoners over drugsteelt of labs	9%	5%		2021	Inwonersenquête
Signalen bij inwoners over illegale prostitutie of mensenhandel	6%	5%		2021	Inwonersenquête
Signalen bij inwoners over witwassen of malafide bedrijven	10%	6%		2021	Inwonersenquête
Verdachten drugsdelicten	0,7%	0,4%	0,3%	2015-2019	Zicht op ondermijning
Verdachten vermogensdelicten	2,8%	1,8%	1,2%	2015-2019	Zicht op ondermijning

Demografische en fysieke kenmerken van de wijken in Leeuwarden Oost:

Oud-Oost: 12.400 inwoners, 156 hectare (land en water)

In Oud-Oost domineren (relatief kleine) woningen van omstreeks 1900 tot voor de tweede wereldoorlog, in delen van de wijk heeft al stedelijke vernieuwing/nieuwbouw plaatsgevonden. Bijna een derde van de woningen is particuliere huurwoning, bijna een derde is corporatiewoning. Deze wijk kent veel relatief kleine woningen en een zeer hoge bebouwingsdichtheid (ruim 8.000 inwoners per km2). 18% van de bevolking is 18 tot en met 24 jaar (gemeente Leeuwarden: 12%), hieronder veel studenten, per m2 woningoppervlak is het gasverbruik relatief hoog doordat dit over het algemeen slecht geïsoleerde woningen zijn;

Heechterp-Schieringen: 3.600 inwoners, 154 hectare.

In deze wijk staan vooral energetisch slechte (kleine) vroeg naoorlogse portiekwoningen en deels rijwoningen. Een klein deel van de wijk is reeds opgeknapt middels sloop en nieuwbouw van sociale huurwoningen (stedelijke vernieuwing). Bijna driekwart van de woningen is corporatiewoning;

Camminghaburen: 10.500 inwoners, 979 hectare.

Camminghaburen is een zogenoemde 'bloemkoolwijk' (ofwel een grillig stratenpatroon met veel doodlopende straten. Hier is vaak weinig autoverkeer en het kan aantrekkelijk zijn voor criminele praktijken) en is gebouwd in de periode 1979 tot en met 1999. Qua woningtype: vooral rijwoningen, 2/1 kap en vrijstaand, maar ook deels flatwoningen. Camminghaburen bestaat uit drie buurten: het eerst gebouwde Camminghaburen-Noord en -Midden met vooral rijwoningen laat jaren zeventig/jaren tachtig en deels goedkopere flatwoningen, en het rijkere en wat later gebouwde deel Camminghaburen-Zuid. In Noord en Midden is het gemiddeld gestandaardiseerd besteedbaar huishoudinkomen iets lager dan het gemeentelijk gemiddelde, in Camminghaburen-Zuid ligt het er ruim boven;

Bilgaard: 6.700 inwoners, 246 hectare.

Bilgaard is gebouwd in de periode 1963 tot en met 1972: rijtjeshuizen met platte daken en (galerij-)flats domineren het beeld. Met toevoeging van een nieuwe buurt Havankpark met koopwoningen van rond de eeuwwisseling. Twee derde van de woningen in deze wijk is corporatie huurwoning.

Vrijheidswijk: 3.500 inwoners, 59 hectare.

De woningen in de Vrijheidswijk zijn vooral gebouwd in de periode 1966 tot en met 1973. Rijtjeshuizen en (galerij-)flats staan er in geruime aantallen. Een latere toevoeging is Ee-burg, woningen die gebouwd zijn na de eeuwwisseling, veelal

met een waterverbinding met de Dokkumer EE. Dit betreft koopwoningen en luxe flats. Bijna driekwart van de woningen in de Vrijheidswijk is corporatiehuurwoning.

Veiligheidsprestatieindex (VPI)

Ieder jaar wordt er een Veiligheidsprestatie index Leeuwarden opgemaakt. Deze veiligheidsindex berekent op basis van enquête- en politiecijfers op diverse leefbaarheid- en veiligheidsonderdelen een totaal rapportcijfer per wijk en dorp. De onderdelen zijn onder andere diefstal, drugsoverlast, jeugdoverlast en verkeer. Hiermee kunnen ontwikkelingen tussen onderdelen en wijken worden vergeleken en ontstaat meer inzicht in de ontwikkeling van de veiligheid in gemeente Leeuwarden.

De index is leidend voor inzet van politie en andere partners bij de aanpak van problemen in de wijk of het dorp. Wijken die lager dan een 5 scoren, worden aangeduid als 'code rood wijken'. Tussen 5 en 6 is sprake van de kleur geel, blauw voor wijken tussen de 6 en 7,5 en groen voor de wijken en dorpen die een 7,5 of hoger scoren.

De cijfers van gemeente Leeuwarden zijn in 2021 verslechterd ten opzichte van het jaar daarvoor. Er zijn twee code rood wijken (waaronder Oud-Oost) en vier code geel wijken (waaronder Heechterp-Schieringen). Het totaalcijfer voor Leeuwarden is gedaald van 7,22 naar 6,83.

Scores per wijk

Gebied:	Leefbaaro-meter 2020	VPI-score	% Jongeren met hoog risico drugscriminaliteit[1]	% Signalering drugshandel[2]
Oud-Oost	Zwak	4,4	7,1%	56%
Heechterp & Schieringen	Ruim onvoldoende	5,1	4,2%	42%
Camminghaburen	Ruim voldoende	7,3	4,5%	17%
Bilgaard & Havankpark	Voldoende	6,4	7,7%	29%
Vrijheidswijk	Voldoende	6,6	8,8%	31%
Leeuwarden Oost		**6,0**	**6,5%**	**35%**
Gemeente Leeuwarden		6,8	4,7%	25%
Nederland			5%	

Drugsoverlast per 1000 inwoners (bron: VPI 2021)

[1] Aandeel jongeren dat een hoog risico loopt om in de drugscriminaliteit te belanden, op basis van een aantal risico-indicatoren zoals persoons-, huishoud- en buurtkenmerken.

[2] Aandeel wijkbewoners dat aangeeft drugshandel te hebben gezien.

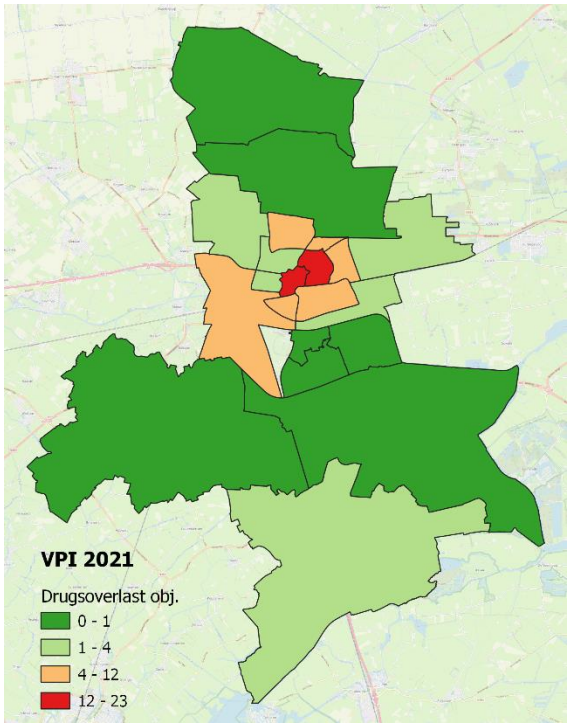

Bedreiging per 1000 inwoners (bron: VPI 2021)

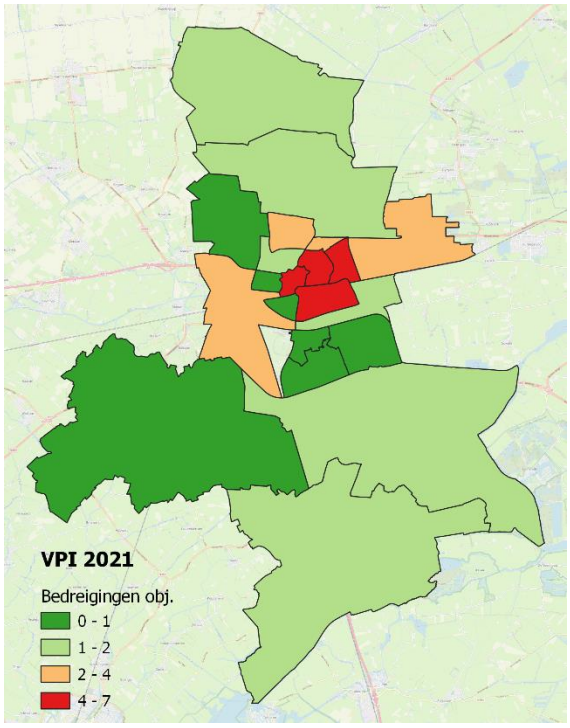

<u>Opvallende stijgers in de VPI 2021:</u>

Openlijk geweld

Openlijk geweld laat het gehele jaar een stijging zien, maar in de laatste maanden is de stijging het grootst. Hiervan vond een derde deel in de binnenstad plaats. Verspreid over het gehele jaar vonden ongeregeldheden plaats, die hebben geleid tot meer opsporingsinzet op meerdere incidenten, zoals rondom de jaarwisseling, de huldiging van Cambuur en de

wedstrijd Cambuur - Utrecht, waarbij verschillende collega's zijn bedreigd en belaagd. In juni werd openlijk geweld gepleegd in de Prinsentuin. Hiervoor zijn twee minderjarige verdachten aangehouden. In oktober werd in een horecanacht op het Zaailand een vechtpartij gemeld, waarna drie personen op verdenking van openlijk geweld zijn aangehouden. In november opnieuw een incident in een horecanacht, waarna twee verdachten zijn aangehouden.

Brand/Ontploffing
In de tweede helft van het jaar is het aantal brandstichtingen toegenomen. De meesten vonden verspreid plaats over de stad en hebben geen relatie met elkaar. In oktober werd op het Fryslânplein meerdere keren brandgesticht in een leegstaande woning. Later in dezelfde maand werden een drietal minderjarigen aangehouden voor een poging brandstichting bij een benzinepompstation op het hetzelfde bedrijventerrein.

Drugshandel
In de laatste maanden is ten opzichte van dezelfde periode in voorgaande jaren de grootste stijging te zien. Over het totaal is de grootste stijging te zien bij bezit softdrugs en het vervaardigen harddrugs. Het aantal gestegen incidenten is na een daling in voorgaand jaar te vergelijken met 2019.

Geluidsoverlast
Het aantal geluidsoverlastmeldingen stijgt dit jaar opnieuw t.o.v. voorgaande jaren. De grootste hot-spot blijft de binnenstad, waar een aantal adressen voor meerdere overlastregistraties zorgen. Het aantal adressen waar studenten wonen, valt hierin op. Dee gemeente heeft hierop recent beleid ontwikkeld en openbaar gemaakt. De komende maanden is het van belang om dit beleid te monitoren in de aanpak. Door de maatregelen in de horeca zijn er meer 'thuisfeestjes' georganiseerd in woningen, maar ook in garages/loodsen op de bedrijventerreinen.

Cybercrime
Cybercrime laat opnieuw een stijging zien. Dit past bij de landelijke trend. Over de laatste maanden is het aantal gedaald t.o.v. dezelfde periode vorig jaar. Helpdeskfraude is het meest gestegen.

Personen met verward gedrag
Opnieuw is de overlast van verward/overspannen personen gestegen. Er worden gemiddeld 50 incidenten per twee weken geregistreerd. Een 4-tal personen zorgen dit jaar voor gemiddeld 70 incidenten per persoon. Af en toe komt er een nieuw persoon in beeld, in de afgelopen maanden viel een 87-jarige vrouw op met 35 incidenten.

Mishandeling
De kleine stijging van het aantal mishandelingen is te zien in de laatste maanden van het jaar. In 2021 zijn er meer incidenten in de hotspot binnenstad geregistreerd, die horeca gerelateerd zijn. Dit verschil is mogelijk te relateren aan het de verschillende Corona regels in beide jaren.

Drugs/ drankoverlast
Over het gehele jaar zitten de hotspots van drugs/drankoverlast in de binnenstad en de Vlietzone e.o. In het laatste kwartaal is de hotspot vooral in de binnenstad e.o. te zien.

Zedendelicten
Over het gehele jaar is een stabiel beeld van de zedendelicten te zien t.o.v. 2020. In de meeste gevallen gaat het om overige meldingen zeden. Een stijging is te zien bij verkrachting en sexting. Over het totaal is een daling te zien bij openbare schennis en aanranding.

Diefstal van brom-, snor-, fietsen
Na de daling van diefstal van brom-, snor-, fietsen in 2020 is over het totaal in dit jaar weer een stijging te zien. Deze wordt veroorzaakt door een stijging diefstal fiets in de laatste maanden van dit jaar. De hotspot is de binnenstad e.o. Zodra sprake is van een hotspot wordt hierop geïnvesteerd. In vergelijking met 2019 is een daling te zien van diefstal brom-, snor- en fietsen.

Moord/doodslag
Over het gehele jaar is in de stad een stabiel beeld in vergelijking met voorgaand jaar van het aantal poging moord, doodslag te zien. In de laatste maanden van dit jaar vonden de meeste pogingen moord/doodslag plaats. In deze periode gaat het om een steekpartij in de familiesfeer in Heechterp, een incident waarbij een slachtoffer is mishandeld door jeugdige verdachten, een civiel conflict waarbij een slachtoffer is mishandeld, inrijden op een verkeersregelaar en de schietpartij aan de Jan de Baenstraat. In de meeste gevallen zijn de verdachten aangehouden. In de binnenstad laat het totale aantal in vergelijking met 2019 en 2020 een stijging te zien (zie verder onder Veilige Binnenstad).

Een opvallende daler is de overlast van jeugd in 2021. Het aantal meldingen overlast jeugd is gedaald t.o.v. 2020. In dat jaar was er onder invloed van corona en mooi weer een explosieve stijging. In 2021 vlakt het aantal meldingen af, maar is in de meeste maanden nog steeds een stabiel hoog aantal incidenten geregistreerd. In de laatste maanden is een opvallende hotspot in Camminghaburen te zien. Wel zien we dat de jeugdoverlast zich concentreert in het gebied Leeuwarden Oost:

Score overlast jeugd (bron: VPI 2021)

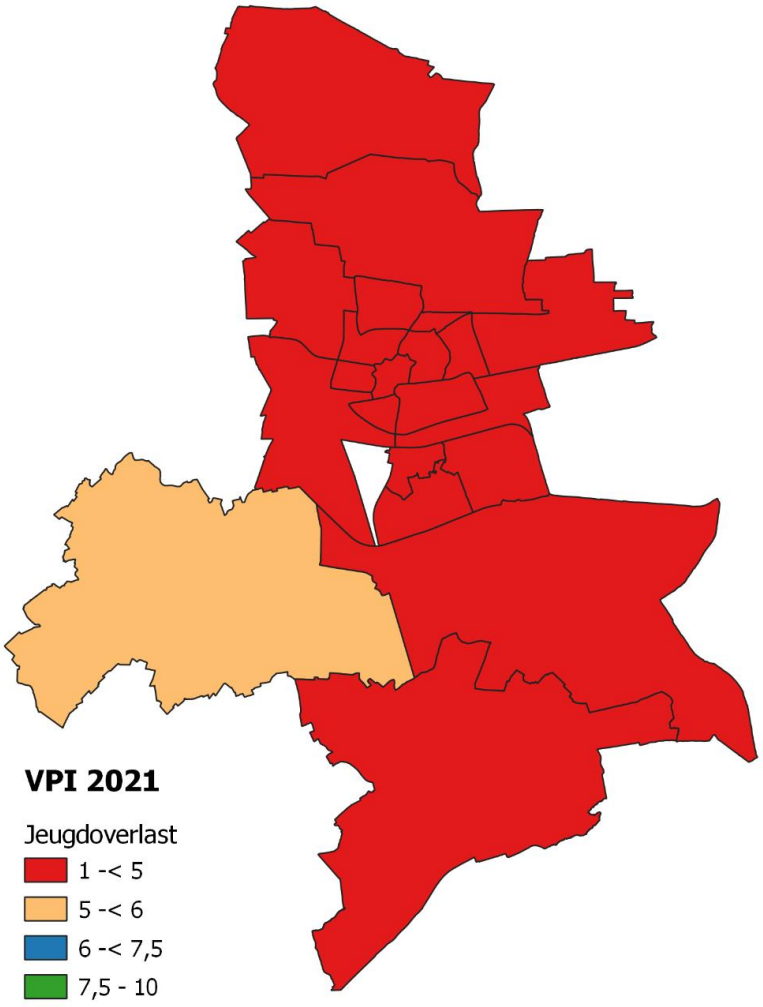

Aantal inwoners dat tussen 2015 en 2019 werd verdacht van, of veroordeeld voor, drugs- of vermogensdelicten.

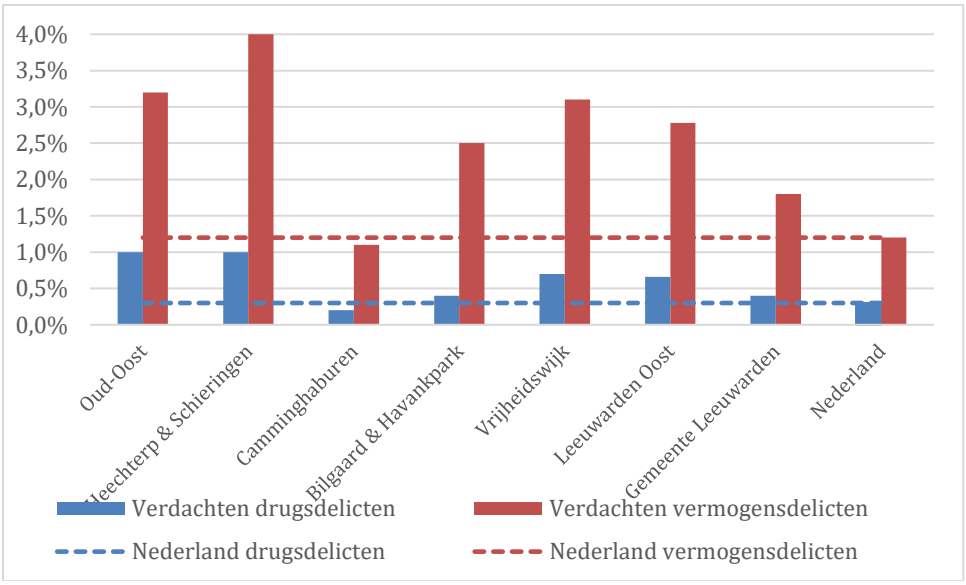

1.1 Oud-Oost

2004	2007	2012	2015	2016	2018	2019	2020	2021
5,30	5,92	5,56	5,32	5,12	4,80	5,10	5,06	4,39

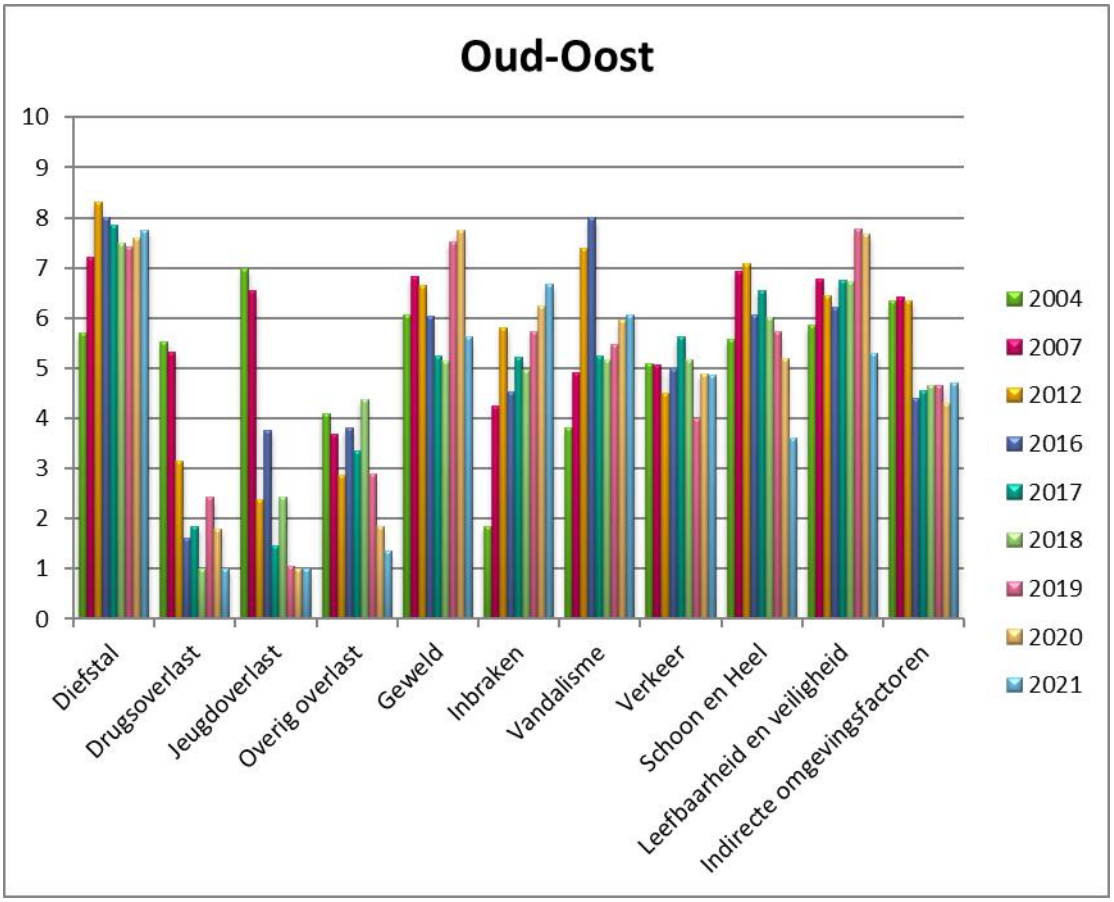

Opvallende zaken:

- Diefstal: diefstal uit/vanaf motorvoertuig afgenomen van 29 naar 12, winkeldiefstal toegenomen van 37 naar 58
- Drugsoverlast: toegenomen van 123 naar 187
- Jeugdoverlast: afgenomen van 307 naar 218
- Overig overlast: afgenomen van 139 naar 89
- Geweld: mishandelingen afgenomen van 415 naar 385
- Inbraken: woninginbraken afgenomen van 64 naar 44
- Vandalisme: stabiel
- Verkeer: verkeersongevallen met uitsluitend materiële schade toegenomen van 40 naar 52
- Schoon en Heel: afvalmeldingen toegenomen van 928 naar 1016, groenmeldingen afgenomen van 266 naar 200, weg- straatmeubilairmeldingen afgenomen van 152 naar 86
- Leefbaarheid en veiligheid: onveiligheidsgevoel overdag toegenomen van 0% naar 2%, onveiligheidsgevoel 's avonds toegenomen van 9% naar 14%, percentage inwoners dat vindt dat de wijk achteruitgegaan is het afgelopen jaar toegenomen van 26% naar 28%

1.2 Heechterp & Schieringen

2004	2007	2012	2015	2016	2018	2019	2020	2021
5,17	5,90	4,95	5,36	5,60	5,37	6,14	5,62	5,05

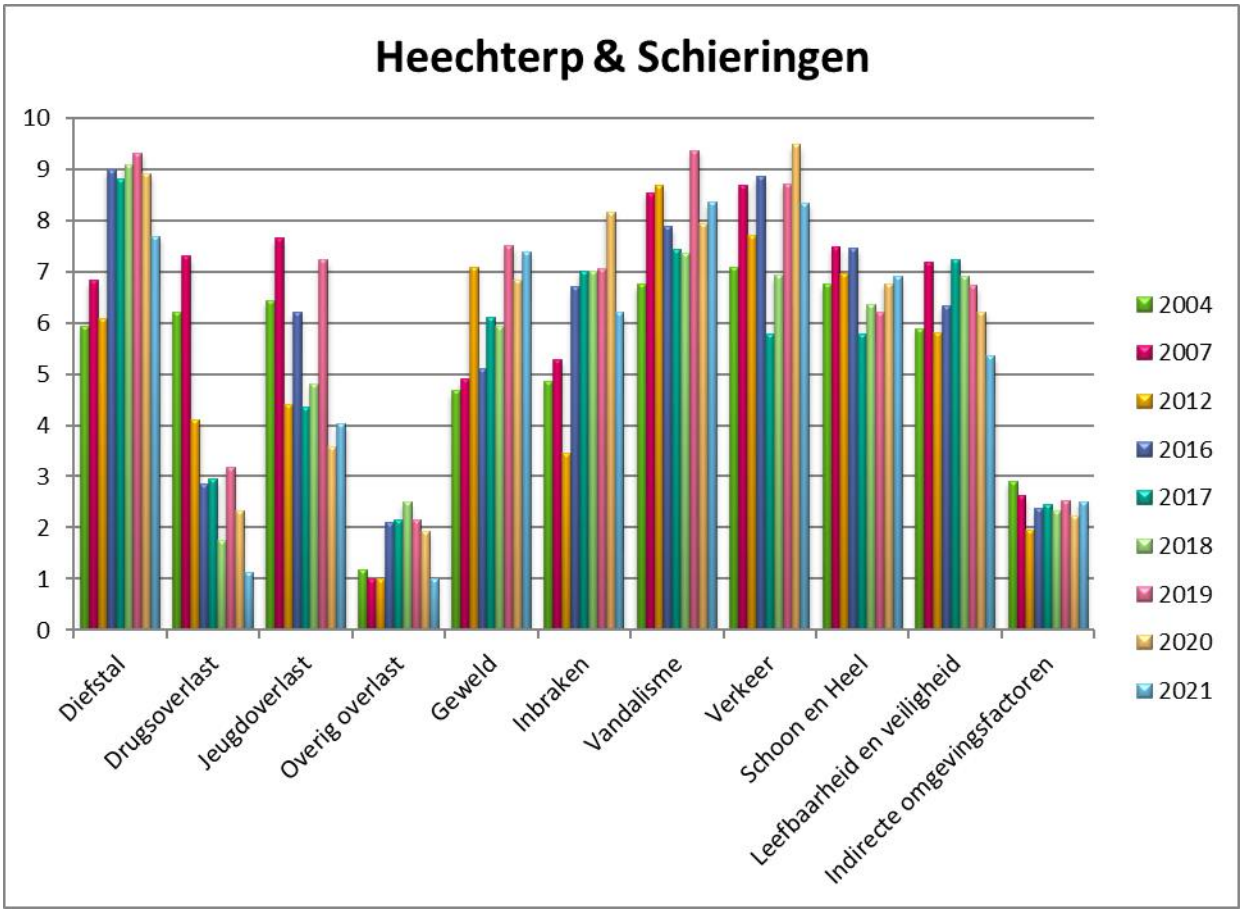

Opvallende zaken:

- Diefstal: winkeldiefstal afgenomen van 43 naar 24
- Drugsoverlast: afgenomen van 50 naar 35
- Jeugdoverlast: stabiel
- Overig overlast: toegenomen van 38 naar 65
- Geweld: bedreigingen afgenomen van 28 naar 18, mishandelingen afgenomen van 220 naar 189
- Inbraken: woninginbraken toegenomen van 13 naar 17, inbraken in bedrijven/instellingen toegenomen van 6 naar 18
- Vandalisme: afgenomen van 66 naar 61
- Verkeer: verkeersongevallen met uitsluitend materiële schade toegenomen van 8 naar 22
- Schoon en Heel: afvalmeldingen afgenomen van 414 naar 275, groenmeldingen toegenomen van 68 naar 90, weg- straatmeubilairmeldingen toegenomen van 17 naar 29
- Leefbaarheid en veiligheid: onveiligheidsgevoel overdag toegenomen van 2% naar 3%, onveiligheidsgevoel 's avonds toegenomen van 6% naar 9%, percentage inwoners dat vindt dat de wijk achteruitgegaan is het afgelopen jaar toegenomen van 14% naar 17%

1.3 Camminghaburen e.o.

2004	2007	2012	2015	2016	2018	2019	2020	2021
7,91	7,72	7,90	7,43	7,35	6,89	7,86	7,35	7,32

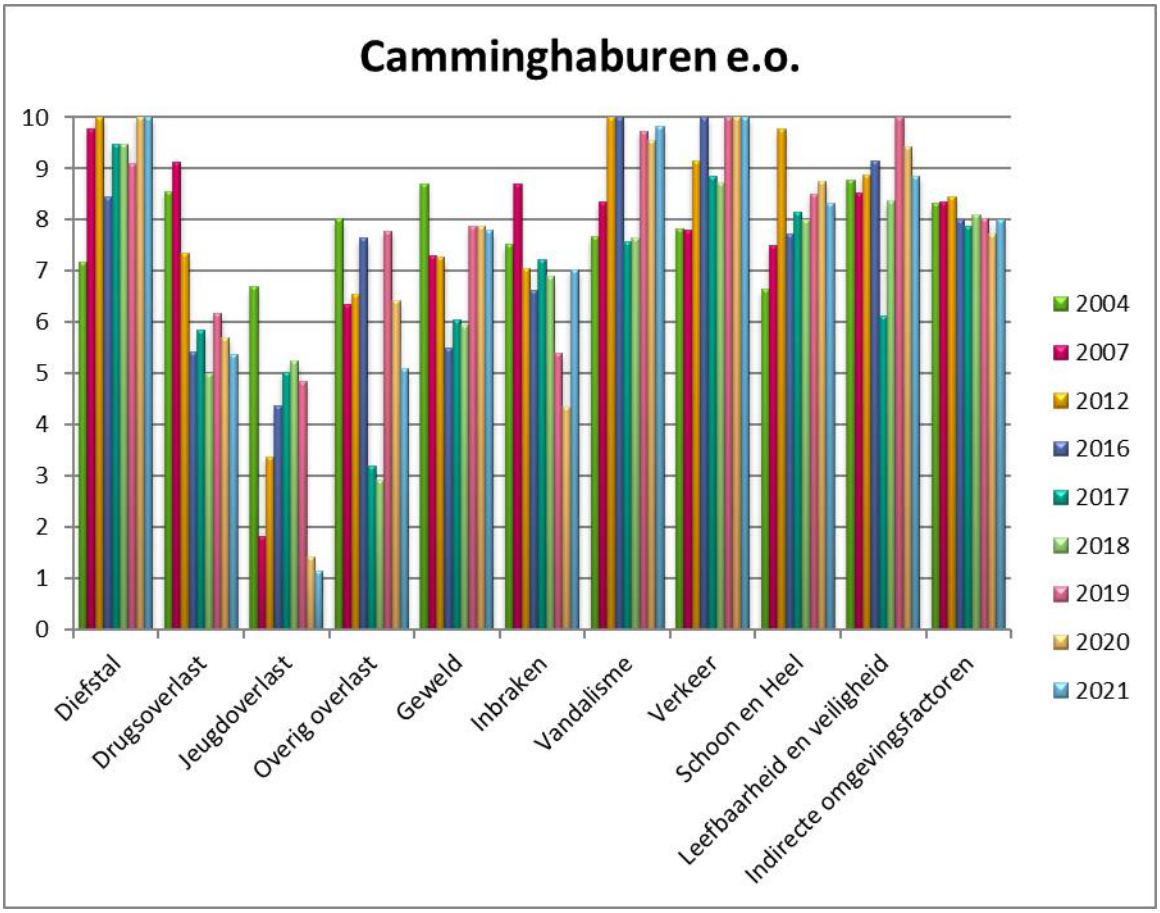

Opvallende zaken:

- Diefstal: stabiel
- Drugsoverlast: afgenomen van 36 naar 22
- Jeugdoverlast: toegenomen van 119 naar 144
- Overig overlast: afgenomen van 63 naar 43
- Geweld: mishandelingen afgenomen van 177 naar 137
- Inbraken: woninginbraken afgenomen van 50 naar 14
- Vandalisme: afgenomen van 56 naar 38
- Verkeer: stabiel
- Schoon en Heel: afvalmeldingen afgenomen van 284 naar 275, weg- straatmeubilairmeldingen afgenomen van 58 naar 45
- Leefbaarheid en veiligheid: onveiligheidsgevoel 's avonds toegenomen van 3% naar 4%, percentage inwoners dat vindt dat de wijk achteruitgegaan is het afgelopen jaar toegenomen van 12% naar 16%

1.4 Bilgaard & Havankpark e.o.

2004	2007	2012	2015	2016	2018	2019	2020	2021
6,66	7,37	6,77	6,51	6,46	5,77	6,64	6,00	6,43

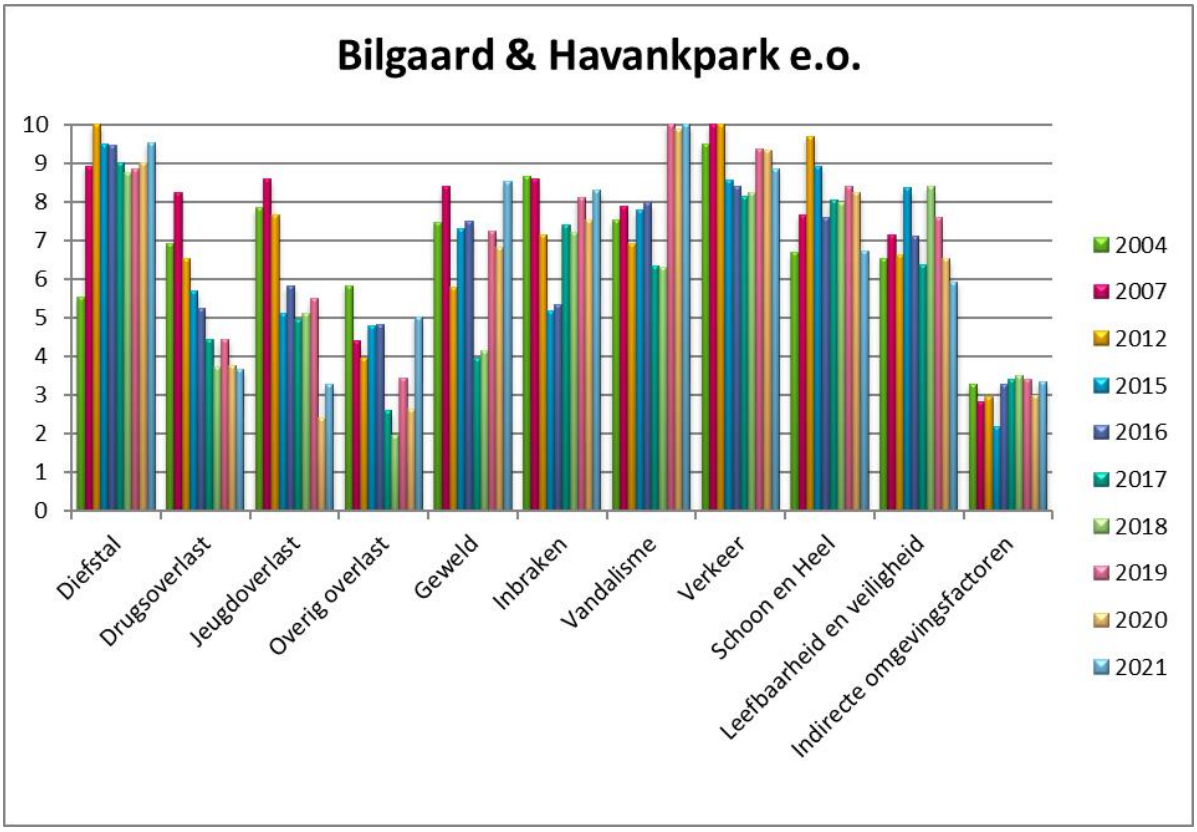

Opvallende zaken:

- Diefstal: diefstal uit/vanaf motorvoertuig afgenomen van 13 naar 4
- Drugsoverlast: stabiel
- Jeugdoverlast: afgenomen van 64 naar 55
- Overig overlast: afgenomen van 69 naar 45
- Geweld: stabiel
- Inbraken: woninginbraken afgenomen van 33 naar 24
- Vandalisme: afgenomen van 46 naar 35
- Verkeer: stabiel
- Schoon en Heel: afvalmeldingen toegenomen van 377 naar 504, groenmeldingen afgenomen van 215 naar 193
- Leefbaarheid en veiligheid: onveiligheidsgevoel overdag toegenomen van 3% naar 6%, onveiligheidsgevoel 's avonds afgenomen van 12% naar 8%, percentage inwoners dat vindt dat de wijk achteruitgegaan is het afgelopen jaar toegenomen van 26% naar 27%

1.5 Vrijheidswijk

2004	2007	2012	2015	2016	2018	2019	2020	2021
4,54	5,43	6,12	6,16	6,18	6,40	6,90	6,33	6,58

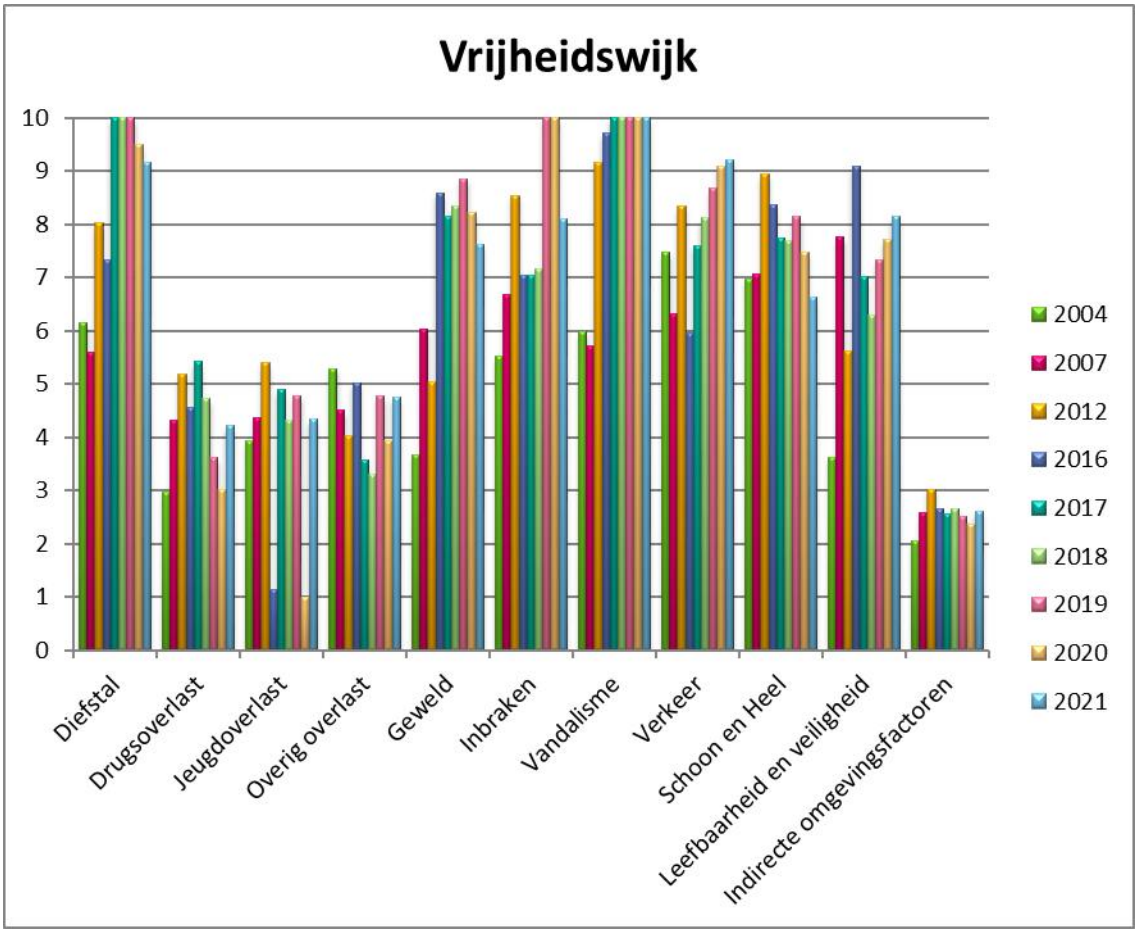

Opvallende zaken:

- Diefstal: fietsendiefstal toegenomen van 5 naar 20, diefstal uit/vanaf motorvoertuig afgenomen van 15 naar 2, winkeldiefstal toegenomen van 5 naar 22
- Drugsoverlast: afgenomen van 23 naar 20
- Jeugdoverlast: afgenomen van 141 naar 33
- Overig overlast: afgenomen van 34 naar 23
- Geweld: mishandelingen afgenomen van 88 naar 87, zedenmisdrijven toegenomen van 5 naar 11
- Inbraken: woninginbraken afgenomen van 13 naar 5, inbraken in bedrijven/instellingen afgenomen van 4 naar 0
- Vandalisme: afgenomen van 32 naar 22
- Verkeer: stabiel
- Schoon en Heel: afvalmeldingen afgenomen van 353 naar 349, weg- straatmeubilairmeldingen afgenomen van 41 naar 13
- Leefbaarheid en veiligheid: onveiligheidsgevoel overdag afgenomen van 2% naar 1%, onveiligheidsgevoel 's avonds afgenomen van 7% naar 4%, percentage inwoners dat vindt dat de wijk achteruitgegaan is het afgelopen jaar afgenomen van 24% naar 23%

Bijlage 2 I Feiten en cijfers, Reclasseringsinzet gemeente Leeuwarden

Reclassering Nederland

SVG

Leger des Heils

Feiten & cijfers

Reclasseringsinzet in de regio Midden-Noord

Informatie over de gemeente Leeuwarden

Voorkomen en verminderen van crimineel gedrag. Daar zetten de drie reclasseringsorganisaties (Reclassering Nederland, Leger des Heils en SVG) zich voor in, met als doel een veiliger samenleving. Dat doen we door gedrag van daders en verdachten positief te beïnvloeden en risico's te beheersen. De taken en verantwoordelijkheden van de reclassering en de lokale overheid raken elkaar in het domein van veiligheid en handhaving. Waar op dit snijvlak kan de reclassering uw gemeente ondersteunen?

De drie reclasseringsorganisaties zijn een constante factor in de veiligheidsketen. Dat betekent dat de reclassering vanaf het begin -als iemand wordt aangehouden door de politie- tot het eind -als een verdachte of dader weer naar de samenleving terugkeert- bij het strafproces betrokken is. Reclasseringswerk is een wezenlijke aanvulling op het werk van strafrechtelijke en vele andere instanties. De reclassering werkt nauw samen met onder andere het Openbaar Ministerie (OM), politie, gevangeniswezen en gemeenten.

Advies, toezicht en werkstraf

Advies: de reclassering adviseert het OM, de rechtbank alsook het Gevangeniswezen over de re-integratiemogelijkheden van verdachte of dader. Tevens brengt de reclassering risico's in kaart voor de samenleving en slachtoffers.

Toezicht: tijdens een reclasseringstoezicht begeleidt, motiveert en controleert de reclassering de dader naar een crimineelvrij bestaan. Een toezicht bestaat uit het toezien op of controleren van bijzondere voorwaarden. Voorbeelden hiervan zijn: het inzetten van een gedragstraining of gebruik van een enkelband bij een locatie ge- of verbod. Ook houdt de reclassering nauw contact met de politie of met de familieleden van de dader om tijdig risico's te signaleren.

Werkstraf: steeds vaker maakt ook een werkstraf onderdeel uit van het re-integratieproces. De werkstrafmedewerkers van de reclassering zorgen ervoor dat een werkstraf zo goed mogelijk wordt uitgevoerd. Door veroordeelden een passende werkstraf aan te bieden en hen te begeleiden bij het uitvoeren van de straf.

Raakvlakken

De reclassering voert haar werkzaamheden (grotendeels) uit in een strafrechtelijk kader. U heeft vooral te maken met een bestuursrechtelijk kader. Uw verantwoordelijkheid op het gebied van veiligheid en handhaving is de afgelopen jaren toegenomen. Daarnaast heeft u ook lokale invulling moeten geven aan de WMO, de Jeugdwet en de Participatiewet. Al deze verantwoordelijkheden en ontwikkelingen raken het werkterrein van de reclassering. Er zijn dus steeds meer raakvlakken tussen het werk van gemeenten en dat van de reclassering.

Samenwerking verstevigen

Een goede verbinding tussen de reclassering en het lokaal bestuur is dan ook belangrijk. De drie reclasseringsorganisaties willen deze verbinding graag verstevigen. Daarvoor is het belangrijk om van elkaar te weten welke behoefte aan reclasseringsinzet er is binnen uw gemeente. Waar heeft u behoefte aan? Wat kan de reclassering met haar expertise betekenen voor uw gemeente? Op welke manier kan de reclassering hieraan invulling geven? Dit willen we graag nader met u onderzoeken!

Meer informatie

Wilt u weten hoe de reclassering met uw gemeente kan samenwerken? Neem dan contact op met één van de regiosecretarissen op het regiokantoor of één van de unitmanagers van de dichtstbijzijnde vestiging, regio Midden-Noord. Meer informatie: www.reclassering.nl ; www.legerdesheils.nl ; www.svg.nl

Cijfers gemeente Leeuwarden

In deze factsheet treft u feiten en cijfers over daders en verdachten die bekend zijn bij de drie reclasserings-organisaties. Deze gaan specifiek over de gemeente Leeuwarden en betreffen cijfers over heel 2021.

1. Reclasseringsinzet gemeente Leeuwarden

Reclasseringsinzet bij cliënten die (tijdelijk) wonen in de gemeente Leeuwarden (125.504 inwoners).

Adviezen (instroom opdrachten in 2021)	
Totaal	533
Per 1.000 inwoners	4,2

Werkstraffen (instroom opdrachten in 2021)	
Totaal	432
Per 1.000 inwoners	3,4

Unieke cliënten onder toezicht op enig moment in 2021	
Totaal	343
Per 1.000 inwoners	2,7

2. Kenmerken reclasseringscliënten Leeuwarden

Uit onze gegevens zijn onderstaande kenmerken gebleken van de justitiabelen die in de gemeente Leeuwarden onder toezicht hebben gestaan in 2021.

Geslacht	
Mannelijk	88,3%
Vrouwelijk	11,7%

Gemiddelde leeftijd
35,7 jaar

Adolescenten	Aantal	Aandeel
18-25 jaar	88	25,7%

Hieronder worden de geregistreerde delicten weergegeven als aandeel van het totaal aantal delicten van cliënten onder toezicht uit Leeuwarden.

Aandeel per delictcategorie	
Agressie tegen personen	40,4%
Drugs	12,0%
Verkeersdelict	1,8%
Vermogensdelict	24,0%
Vermogensdelict met geweld	4,1%
Zeden	7,6%
Overig	10,2%

1.1 Benchmark reclasseringsinzet landelijk

Benchmark van de landelijke reclasseringsinzet van de 3RO.

Adviezen (instroom opdrachten in 2021)	
Totaal	48.260
Per 1.000 inwoners	2,7

Werkstraffen (instroom opdrachten in 2021)	
Totaal	31.754
Per 1.000 inwoners	1,8

Unieke cliënten onder toezicht op enig moment in 2021	
Totaal	29.004
Per 1.000 inwoners	1,6

2.1 Benchmark cliëntkenmerken landelijk

Uit onze gegevens zijn onderstaande kenmerken gebleken van de justitiabelen die landelijk onder toezicht hebben gestaan in 2021.

Geslacht	
Mannelijk	89,9%
Vrouwelijk	10,1%

Gemiddelde leeftijd
36,1 jaar

Adolescenten	Aantal	Aandeel
18-25 jaar	6.952	24,0%

Hieronder worden de geregistreerde delicten weergegeven als aandeel van het totaal aantal delicten van cliënten onder toezicht.

Aandeel per delictcategorie	
Agressie tegen personen	42,0%
Drugs	9,7%
Verkeersdelict	1,8%
Vermogensdelict	24,4%
Vermogensdelict met geweld	5,2%
Zeden	6,9%
Overig	10,0%

3. Scores leefgebieden Leeuwarden

Hieronder volgen scores op verschillende leefgebieden. In Leeuwarden is onder 313 (91,3%) van de justitiabelen onder toezicht minimaal één RISC afgenomen.

Start criminele carrière	Leeuwarden
In kindertijd (4 t/m 12 jaar)	2,4%
Als jeugdige (13 t/m 15 jaar)	26,3%
Als jongere (16 tot 23 jaar)	43,0%
Als volwassene (vanaf 23 jaar)	28,3%

Veroordelingen	Leeuwarden
Geen veroordelingen	7,9%
1 veroordeling	9,5%
2-3 veroordelingen	15,1%
≥ 4 veroordelingen	67,5%

Dagbesteding	Leeuwarden
Ja	41,5%
Nee	58,5%

Inkomen	Leeuwarden
Geen inkomen	10,7%
Laag	71,7%
Gemiddeld	16,9%
Hoog	0,7%

Financiële problemen	Leeuwarden
Geen	21,4%
Enigszins problemen	31,0%
Grote financiële problemen	47,6%

Problemen in huisvesting	Leeuwarden
Geen	51,8%
Enigszins	26,1%
Groot	22,1%

Middelengebruik	Leeuwarden
Geen probleem	23,7%
Enigszins problematisch	26,7%
Problematisch gebruik middelen	49,6%

Psychische problematiek en/of LVB	Leeuwarden
aanwezig	53,7%

3.1 Benchmark scores leefgebieden landelijk

Hieronder volgen scores op verschillende leefgebieden van justitiabelen. Landelijk is onder 26.574 (91,6%) van de justitiabelen onder toezicht minimaal één RISC afgenomen.

Start criminele carrière	Landelijk
In kindertijd (4 t/m 12 jaar)	2,1%
Als jeugdige (13 t/m 15 jaar)	21,0%
Als jongere (16 tot 23 jaar)	43,7%
Als volwassene (vanaf 23 jaar)	33,2%

Veroordelingen	Landelijk
Geen veroordelingen	15,1%
1 veroordeling	10,8%
2- 3 veroordelingen	17,4%
≥ 4 veroordelingen	56,7%

Dagbesteding	Landelijk
Ja	49,1%
Nee	50,9%

Inkomen	Landelijk
Geen inkomen	12,1%
Laag	61,4%
Gemiddeld	24,5%
Hoog	20,0%

Financiële problemen	Landelijk
Geen	29,0%
Enigszins problemen	35,5%
Grote financiële problemen	35,5%

Problemen in huisvesting	Landelijk
Geen	47,6%
Enigszins	26,7%
Groot	25,7%

Middelengebruik	Landelijk
Geen probleem	32,6%
Enigszins problematisch	27,1%
Problematisch gebruik middelen	40,3%

Psychische problematiek en/of LVB	Landelijk
aanwezig	44,0%

4. Reclassering in de wijk

Wijken in de gemeente Leeuwarden met de meeste reclasseringscliënten (advies/toezicht/werkstraf). Cliënten die (tijdelijk) verblijven in instellingen zijn in deze telling ook meegenomen. Wijken met 5 of minder cliënten worden niet weergegeven.

Wijken	Aantal inwoners	3RO	/1000
Oud-Oost	12.225	187	15,3
Potmargezone	8.535	81	9,5
Binnenstad	5.915	76	12,8
Heechterp & Schieringen	3.660	64	17,5
Bilgaard & Havankpark e.o.	6.740	59	8,8
Huizum-West	6.470	44	6,8
Camminghaburen e.o.	10.425	40	3,8
Sonnenborgh e.o.	7.830	36	4,6
Vrijheidswijk	3.470	32	9,2
Nijlân & De Zwette	3.805	25	6,6
Aldlân & De Hemrik	6.865	19	2,8
Grou e.o.	8.410	15	1,8
Dorpen Zuid-West	3.910	12	3,1
Westeinde e.o.	3.805	12	3,2
Dorpen Zuid-Oost	3.980	9	2,3
Stiens e.o.	8.495	9	1,1
Dokkumer Ie e.o.	3.305	6	1,8
Hempens/Teerns & Zuiderburen	5.900	6	1,0
Vossepark & Helicon	4.575	6	1,3